

Information från Demografiska databasen

Befolkningsstatistik TABELLVERKET

Uppgifter om svenska församlingars befolkning 1749–1859

Demografiska databasen, Umeå universitet, 901 87 Umeå universitet
Tel. 090-786 57 17, Fax 090-786 69 58, E-post ddb@umu.se
Umeå 2001

www.ddb.umu.se

Innehåll

Innehåll.....	2
Vad är Tabellverket ?	7
Innehåll.....	7
Områden.....	7
Befolkning.....	8
Tabellverket på nätet.....	10
Kort historik över Tabellverket.....	11
Prästernas viktiga funktion.....	13
Gången i arbetet var följande	13
En tid av visioner och kalkyler.....	14
Uppryckning under Nicander.....	16
DDB:s hantering av källmaterialet.....	18
Formulärtyper: Här redovisas vilka olika formulärtyper och upplagor som finns och för vilka tidsperioder de i huvudsak var gällande.....	18
Statistikområden: I avsnittet diskuteras olika aspekter av de geografiska enheterna som redovisas i de digitaliserade formulären och som statistiken hänför sig till.	18
Formulärinnehåll: För närmare information kring innehållet i tabellverksformulären bör denna avdelning studeras. Här finns uppgifter om vilka variabler som ingår i folkmängds- respektive mortalitetsformulär samt i de summariska formulären. De kods-system som använts för att hantera viss information som t.ex dödsorsaker och yrken presenteras också. Vidare är det möjligt att studera originalformulären i inscannad form, samt läsa de i formulären tryckta anvisningarna som prästerna hade som vägledning till deras ifyllande av tabellerna.....	18
Anvisningar: I Tabellverksformulären fanns tryckta anvisningar för prästerna om hur tabellerna skulle föras. Här kan du studera dessa.....	18
Originalformulär: Inscannade exempel på de olika förekommande formulärtyperna	18
Datainsamling.....	18
Datainsamling: Arkiv och län	19
Källberedning.....	20
Dubbletter.....	20
Registrering.....	21
Formulärtyper.....	23
Några begrepp	23
De tre nya formulär som introducerades i början av 1800-talet kallades:	23
Folkmängdsformulär (F)	24
Tabell: Folkmängdsformulär: Användningsperioder med de officiella statistikåren inom parentes, formulärtyp (alla slags församlingar, landsbygd, stad) och formulärnummer..	24
Mortalitetsformulär (M)	26
Tabell: Mortalitetensformulärens användningsperioder och formulärnummer	26
Summariskt formulär.....	27
Olika formulärupplagors användning: totalt och utanför användningsperioden.....	27
Tabell: Folkmängdsformulär. För varje upplaga totalt antal inregistrerade formulär samt antal formulär använda utanför upplagens användningsperiod (AP) respektive för andra år inom perioden än de officiella statistikåren.	28
Tabell: Mortalitetensformulär. Totalt antal inregistrerade formulär samt antal formulär använda utanför upplagens användningsperiod.	28

Statistikområden.....	30
Källans uppgifter	30
Förtryckta geografiska uppgifter i tabellhuvudet.....	30
Län i källa och databas	31
De större förändringarna i länsindelningen innebar tillkomsten av fem nya län:	31
Beteckningar på län i Tabellverket.....	32
Formulärs geografiska identitet.....	32
Sammanfattningsvis	34
Områdets storlek.....	34
Folkmängd och församlingar på länsnivå — en översikt.....	36
Innehåll i Folkmängdsformulär	37
Inledning.....	37
Befolkningens sammansättning efter ålder, kön, civilstånd och stånd	38
Några kommentarer kring åldersuppgifterna	39
Befolkningsförändringar under de senaste fem åren.....	39
Kommentarer om flyttningar.....	39
Kommentarer om födda och döda.....	40
Social indelning: yrke, stånd m m.....	40
Kodning av yrken	43
Omständigheter, hushåll, matlag.....	47
Anmärkningar och sporadiskt förekommande information	48
Innehåll i Mortalitetsformulär	49
Inledning.....	49
Fertilitet	50
Att beakta beträffande dödfödda 1802–1820 respektive barnaföderskor efter (ekonomiska) villkor 1831–1859:	50
Anvisningar till prästen beträffande dödfödda, flerbörd, hittebarn, samt ståndsfördelning (oäkta barn):	51
Mortalitet.....	52
Att beakta beträffande döda på inrättningar 1831–1859 (formnr 51–53):.....	53
Anvisningar beträffande döda: >90 år; fattiga; efter stånd (oäkta barn); med fattigdel hemma; frånskilda:	53
Nuptialitet.....	54
Befolkningsförändringar under året	55
Att beakta beträffande flyttning 1831–1859:	55
Att beakta beträffande summeringar över kön i Artikel U, 1831–1859:	55
Övriga variabler.....	56
Vaccination.....	56
Anmärkningar och annan sporadiskt förekommande information.....	57
Komplett (K) respektive nedskuret (N) inregistreringsformat.....	58
Län inregistrerade i komplett respektive nedskuret format.....	58
Fertilitet, Nuptialitet och Mortalitet: Information som endast finns i databasen för komplett registrerade län.	59
Dödsorsaker.....	60
Sex olika utformningar av dödsorsakstabellerna finns i de nio formulärupplagorna:	60
ICD-10 består av följande huvudkapitel:	61
Strukturella begränsningar	62
Inkonsekvenser orsakade av källans innehåll.....	62
Inkonsekvenser orsakade av ursprunglig kodning och länkning	63

Dödsorsakerna formulärvis	63
Förtryckta dödsorsaker i formulär 10–40 (1749–1830)	64
Förtryckta olyckshändelser i formulär 20-53 (1774–1859)	66
Jämförelse mellan dödsorsaker i formulärupplagorna 1802–1820	66
Formulär 31 (1802 års upplaga) Formulär 32 (1811 års upplaga)	67
Innehåll i Summariskt formulär 1749–1773	68
Följande innehåll finns i det Summariska formulärets två tabeller.....	68
Litteraturguide till den svenska befolkningsstatistikens historia	69
Officiella handlingar	69
Tryckta källor	69
Referenser.....	69
Arkivhandlingar	69
Officiella handlingar	69
Handböcker	69
Förordningar.....	70
Instruktioner	70
Tryckta källor	70
Tryckta källor: Tabellverkstiden	72
Tryckta källor: Statistiska Centralbyråns tid.....	73
Referenser.....	73
Arkivhandlingar	77

TAB. I. UTDRAG

Sjötjänst Föreläsningens Kyrko-Bok till 1754. FÖRÅR 1754. Utdraget
 Liv. och dödsförteckning till Strömstad, samt alla dödsförteckningar för de församlingar som äro
 under Nya Rike, År 1754.

MÅNADEN	DÖPTE			BEGRAFNE						HÖSTTIDEN			
	Jan.	Feb.	Mars.	Barnen			Ungdom och Qvinnor			Män	Qvinnor		
				1753	1754	1755	1753	1754	1755				
Januari	1		2										
Februari	1		1										
Mars	1		2										
April	1		1										
Maj													
Juni													
Juli													
Augusti													
September													
Oktober													
November	1		1										
December	1		1										
Summa	3	1	5	4	5	3	4	2	6	8	3	5	8
Antal barn som äro födda			13			Antal barn som äro döda			15				

- Hur många barn föddes i Trelleborg år 1754?
  - Hur många fattiga hushåll fanns det i Strömstad 1805?
  - Vilken var den vanligaste dödsorsaken i Visby 1822?
  - Föddes det några tvillingar i Arjeplog under 1760-talet?
- Svaren på dessa frågor och många fler ges i Tabellverket.

Befolkningsstatistik Tabellverket

Tabellverket innehåller alla de uppgifter om församlingarnas befolkning som svenska präster fyllde i på stora formulär och sände in till Tabellkommissionen i Stockholm. Nu är materialet tillgängligt genom Demografiska databasens försorg. Det täcker perioden 1749–1859, varefter Statistiska Centralbyrån inrättades och övertog ansvaret.

Befolkningsstatistiken är unik i ett internationellt perspektiv med dess detaljerade information vid en så tidig tidpunkt. Endast i Finland finns motsvarande tidsserier med statistiska data. Folkmängden redovisas efter kön, ålder och civilstånd samt yrken och stånd, vanligen vart femte år. Årliga uppgifter finns om fruktsamhet, dödlighet och giftermål samt under 1800-talet om flyttningar. Informationen om dessa händelser är särskilt riklig avseende dödligheten.

Med Tabellverksstatistiken kan demografiska förhållanden studeras på lokal och regional nivå ur skilda aspekter i det förindustriella samhället och under inledningsskedet i den genomgripande strukturomvandling som brukar kallas industrialiseringen och urbaniseringen.

Här ges en kort bakgrund till Tabellverket, information om statistikens innehåll och uppgifter om på vilka sätt materialet är åtkomligt. Statistikformulären kan betraktas i originalutförande och i en digitaliserad version. Det är också möjligt att studera det statistiska innehållet för en vald församling med sökverktyget ”Tabellverket på nätet”.

Vad är Tabellverket ?

Tabellverket är beteckningen på den tidigaste systematiskt förda befolkningsstatistiken av censustyp i Sverige eller perioden 1749–1859. Det består av två statistiska serier med fokusering på skilda demografiska aspekter, folkmängdens storlek och sammansättning presenterad med vissa tidsintervall — vanligen fem år — respektive demografiska händelser med betoning på mortalitet med årliga data. Dessa serier benämns fortsättningsvis Folkmängdsformulär respektive Mortalitetsformulär.

Motiveringarna till Tabellverkets tillkomst och innehåll ges under rubriken Historik.

Innehåll

Namnet Tabellverket syftar på utformningen av det tryckta underlaget för statistikens ifyllande, nämligen formulär med åtskilliga tabeller för olika temata. Folkmängdsformulärens grundläggande och genomgående förekommande tabeller avser befolkningen fördelad efter ålder, kön och civilstånd samt dess fördelning efter stånd/yrke. Mortalitetsformulären innehåller motsvarande typ av tabeller över dels de dödas fördelning efter ålder, kön och civilstånd samt dödsorsaker, dels antalet födda efter börd och flerbörd samt därtill antalet vigslar och upplösta vigslar. Informationen om födda och vigda blir alltmer fyllig över tiden, bland annat angående barnaföderskors ålder och ekonomiska villkor, de vigdas ålder eller åldersdifferens och stånd samt vigselns ordningsnummer.

Uppgifterna om flyttningar förekommer emellertid inte hela tidsperioden, och de återfinns ibland i Mortalitetsformulären och ibland i Folkmängdsformulären. Därutöver finns statistik över diverse andra förhållanden, ibland enbart i en viss formulärtyp. Bland mer kontinuerligt förda uppgifter finns hushållens antal och storlek.

Notabelt i övrigt är att formulärens utformning under 1800-talet medger olika typer av korskontroller av formulär. Det kan finnas data för dels samma område vid annan tidpunkt än det för formuläret gällande, dels uppgifter från annan typ av formulär för samma och tidigare tidpunkter och dels sammanfattande uppgifter som avser andra områden det aktuella året. Här åsyftas innehållet i de s.k. kalkyltabellerna och specifikationstabellerna.

En mer detaljerad information om tabellverksformulären och deras innehåll samt förändringarna över tabellverkstiden ges under rubriken ”Formulärtyper”.

Områden

Statistiken skulle föras på den lägsta organisatoriska indelningsnivån, församlingen, och därefter aggregeras till större ecklesiastiska (kyrkliga) och civila rumsliga enheter. Detta var dock inte en helt enkel uppgift, eftersom skillnader mellan de olika typerna av indelningar innebar att den lägsta kyrkliga nivån inte alltid kunde knytas till den civila indelningen. De allra flesta församlingarna var dock samma rumsliga enhet som den lägsta civila enheten, socknen eller jordebokssocknen.

Problemet med skillnaden mellan ecklesiastisk och civil indelning uppmärksammades tidigt, och instruktioner till prästerna härom återfinns i formulären. Under 1700-talet gällde uttryckligen den kyrkliga indelningen (se t.ex. ”Originalformulär”, Folkmängdformulär 1775–1800). Under 1800-talet infördes dock vissa förändringar, som sammanfattningsvis innebar att församlingen som helhet inte längre skulle redovisas i ett formulär.

Från och med 1802 års upplaga av mortalitetsformulären uppmanades prästerna att redovisa församlingens befolkning efter länstillhörighet.

”är Församlingen delat på 2:ne eller flera Län, upprättas ingen Tabell för hela Församlingen, utan en särskild för hvar särskild Län-Trakt, och anföres i Hufvud-Titlen, hvilken Trakt af Församlingen Tabellen innehåller”.

Dessutom, om församlingen inrymde både en urban och agrar befolkning, skulle de redovisas i separata formulär

”Hörer Lands-Församling till en Stad, skall öfver hvardera en Tabell upprättas, och Lands-Församlings-Tabellen intagas i Prost-Tabellen; men Stads-Tabellen förblifver enskild, och uti densamma inräknas jämväl de som bo på Stadens mark utom Staketet, och höra till dess Jurisdiction; Är utanför Staden en Förstad, som hör till annan Församling upprättas då på samma sätt öfver Förstaden en särskild Tabell”.

Kravet på uppdelning av befolkningen på olika formulär i dylika församlingar framfördes i Folkmängdsformulären 1805 och senare, men först 1821 och senare i Mortalitetensformulären. Att instruktion utfärdades sammanhänger sannolikt med att särskilda Folkmängdsformulär utformades för urbana församlingar 1805.

Befolkning

Av tradition fanns både en kyrklig och en civil redovisning av befolkningen före Tabellverket, en kyrkskriven befolkning och en mantalsskriven befolkning. Vid tidpunkten för tabellverkets inledning var skillnaderna främst att den civila redovisningen avsåg den skattebetalande folkmängden vid en bestämd tidpunkt angiven i mantalsslängder, medan den kyrkliga redovisningen var en slags löpande bokföring i form av husförhörböcker kompletterad med ministeriallängder för demografiska händelser. Den civila bokföringen baserades på den kyrkliga bokföringen och skulle utföras med assistens av kyrkans folk.

Den i tabellverkets formulär redovisade befolkningen var primärt den kyrkskrivna befolkningen. Ur anvisningarna till prästerna om folkmängdsformulärens ifyllande, som återfinns i de tryckta formulären, framgår tydligt att den befolkning som skulle innefattas i statistiken var den som var redovisad i prästens husförhörlängd. Den utgjorde basen för redovisningen även om kompletteringar utfördes med ledning av främst mantalsslängderna. Den åsyftade befolkningen beskrevs i det första formuläret på följande sätt:

”Ej eller uppföres här någon annan, än then som i Församlingen värdeligen bor, eller ther mäst om året vistas”

(Se ”Originalformulär”, Folkmängdsformulär 1749–1772). I det första folkmängdsformuläret (1749-1772) anges dessutom att åldersstrukturen refererar till tidpunkten för husförhöret, men att senare befolkningsförändringar under samma år avseende födda, döda och in- och utflyttade skulle beaktas.

I stadsförsamlingar var det dock magistraten, inte prästen, som hade ansvar för folkräkningen. Den skulle ske ”hus ifrån hus” i varje församling i staden. Därefter lämnades

uppgifterna till prästen som ifyllde formulären. Samma förfaringssätt tillämpades under 1700-talets senare del eller 1775–1800.

Senare specificerades anvisningarna avseende tillvägagångssättet för kompletteringar till husförhörsuppgifterna och dessutom för hantering av vissa grupper av individer. Sammanfattningsvis konstateras att mantalslängdernas uppgifter fick en ökad betydelse. I alla formulär 1805 -1850 anges följande:

"antecknar Prästerskapet vid Husförhören, hvad som fordras, och sökes för öfrigt, om hvad som kan återstå obekant underrättelse hos vederbörande Häradsskrifvare och Mantals-Commissarier. I Städerna åligger det Magistraten, att utur Mantals-Längderne låta lemna Prästerskapet de Upplysninger, som till samma Tabellers författande nödiga äro".

I städerna skulle således inte längre en folkräkning ske utan uppgifterna hämtas från mantalslängden. Mantalsskrivningsorten vid årets slut blev också vägledande inte bara för födda barn utan även för anställda på gods belägna på olika håll men med samma ägare, för militärpersonal och bortavarande sjömän (Anvisningar 1840 ff). För den grupp individer som inte hade en entydig stadigvarande hemvist skulle dock kyrkans åtaganden vara styrande. I mortalitetsformulären för tiden 1831–1859 anges att

"Alla på ostadig fot varande Personer, såsom Innevånare, utflyttade från afbrände Städer och Byar, Sjöfarande och Fångar m.fl., höra till upptagande i Tabell till den Präst, som under deras vistande på stället har Själavården om händer".

Tabellverket på nätet

I samband med lanseringen av Tabellverket finns samtliga svenska församlingar 1749–1859 fritt tillgängliga för sökningar.

”Tabellverket på nätet” är ett verktyg för att söka i DDB:s tabellverksdatabas och återskapa tabellverksformulär. Sökning görs på geografiskt område, årtal och typ av formulär (Folkmängdsformulär eller Mortalitetsformulär). Som resultat av sökningen kan innehållet i det valda formuläret studeras.

Observera att vi fortfarande arbetar med att förbättra innehållet i databasen. Därför saknas för närvarande viss information medan andra uppgifter håller på att uppdateras. Information om yrken, stånd och villkor är ännu inte färdiga för presentation. Vi beräknar att tillgängliggöra dessa uppgifter inom kort.

I formulären framgår inte alltid entydigt vilken geografisk enhet som avses. Ett stort arbete har lagts ner på att identifiera rätt enhet, men fortfarande finns en del oklarheter kvar. För närvarande pågår kontinuerliga kontroller och uppdateringar av dessa uppgifter. Under maj månad beräknar vi att denna genomgång ska vara klar.

Tabellverksdatabasen är Demografiska databasens egendom. Det är därför inte tillåtet att på automatisk väg överföra informationen till en egen databas eller att använda denna information för kommersiella syften.

Vid publicering av arbeten där tabellverksdatabasen har använts ska Demografiska databasen anges som källa. Vi vill också att ni meddelar oss om vad som publicerats utifrån vårt material.

Kort historik över Tabellverket

Den information som 1700-talets svenska stat samlade in rörande befolkningen utgör idag ett unikt historiskt källmaterial. Den administration som sedan ägnade sig åt att sammanställa materialet i Stockholm gick under namnet Tabellkommissionen, vilken svarade för den svenska befolkningsstatistiken 1749-1859. Inget annat land i världen - förutom Finland som ju var del av samma land fram till 1809 - kan följa sina invånares väg genom livet så detaljerat, kontinuerligt och korrekt som Sverige. Vägen dit var emellertid inte utstakad på förhand, utan tack vare driftiga tjänstemän, skickliga vetenskapsmän och nitiska präster genomfördes och utvecklades projektet.

”...såsom Konung Davids exempel, då han ville räkna Folcket”

Vägen mot en samlad svensk befolkningsstatistik gick över skattelängder på 1500-talet och kyrkoböcker på 1600-talet. Det vetenskapliga, politiska och ideologiska klimatet i det tidiga 1700-talets Sverige erbjöd allt bättre förutsättningar för att initiativ skulle kunna tas till att påbörja insamlandet av uppgifter om befolkningen till Tabellverket.

Redan 1728 hade assessorn i Kommerskollegium Jakob von Hökerstedt presenterat ett förslag som syftade till ökad kännedom om befolkningens antal och tillstånd men fått det avfärdat eftersom det “... i Rådet icke vunnit bifall, utan blifvit ansedt såsom Konung Davids exempel, då han ville räkna Folcket” (Hjelt 1900, 7).¹ Vid riksdagen 1734 inlämnades en skrift till Kammarkollegium av biskopen Erik Benzelius innehållande en sammanställning över födda, döda samt nativitetsöverskottet i Linköpings stift 1721-30. Benzelius hade redan under sin tjänstgöring i Göteborgs stift ägnat sig åt att sammanställa mer lokal befolkningsstatistik och ville med sitt exempel visa på de möjligheter som kyrkobokföringen kunde erbjuda. Härmed ser Kammarkollegiets intresse för en mer rikstäckande befolkningsstatistik ut att ha blivit väckt och 1736 ger man konsistorierna i uppdrag att från kontraktsprostarna infordra och sammanställa uppgifter om antalet födda och döda 1721-35.

Dessa uppgifter sändes också in av de flesta konsistorier men uppgifterna visade sig snart omöjliga att jämföra och sammanställa, därtill var de allt för varierande till innehåll och kvalitet. Somliga delade invånarna såväl efter kön som ålder, medan andra nöjde sig med mer generella summeringar. Vissa redovisade siffror för alla år medan andra gjorde beräkningar för olika tidsperioder. I många redovisningar fanns det luckor. Det stod klart att en mer genomarbetad organisation behövdes och staten såg nu en möjlighet att utnyttja de institutioner man alldeles nyligen instiftat. Det huvudsakliga ansvaret kom att vila på några av ledamöterna i Kungliga Vetenskapsakademien som grundats 1739. Likaledes hade man av befolkningspolitisk hänsyn 1737 låtit inrätta ett Sundhetskollegium, vid sidan av det redan existerande Collegium Medicum. Det var detta ämbetsverk som inledningsvis hade fått förtroendet att sammanställa de uppgifter som insändes från konsistorierna.

Det är också män med anknytning främst till Vetenskapsakademien som kommer att spela de ledande rollerna när riktlinjerna för det svenska Tabellverket dras upp. Ärkebiskopen

---

¹ 1 Krön 21 kap: David lät räkna folket mot Guds vilja vilket ledde till att befolkningen drabbades av pest.

Benzelius invaldes i akademien 1740 och redan vid sitt grundande hade man kallat vetenskapsmannen Pehr Elvius till ledamot och denne blev 1744 akademiens ständige sekreterare. På denna post ersattes han vid sin död 1749 av den man som främst fått stå som portalfigur för den svenska befolkningsstatistiken - Pehr Wargentin.

Det var emellertid Pehr Elvius som tog de första initiativen. 1744 publicerade han en artikel i Vetenskapsakademiens handlingar med titeln *Förteckning uppå barnens årliga antal, som äro födda uti U... stad under de sistförflutna 50 åren. Jämte anledning till anmärkning däröver*. U:et stod för Uppsala men detta vågade man inte skriva ut i rädsla för att landets (prekära) befolkningssituation skulle bli kända av utländska makter. Väl insatt av liknande utländska beräkningar gör Elvius en uppskattning av det svenska invånarantalet. Han landar på en förvånansvärt korrekt summa, nämligen 2 097 009. Genom att sammanställa uppgifter från konsistoriernas material visar han att Götaland äger mer folk än Svealand och Finland tillsammans, att det bland de födda råder en övertalighet av mankønet, att en tredjedel av de nyfödda barnen dog inom tre år samt att åldersklassen 50-60 år i övrigt är den med högst mortalitet.

1746 lät Elvius via Vetenskapsakademien insända sitt arbete till riksdagen. Redan innan det föredrogs i sekreta utskottet hade en annan skrivelse som föreslog ökad statlig kontroll över befolkningssituationen. inkommit. Det var fråga om ett memorial från friherren och överståthållaren Jacob Albrecht von Lantingshausen, hemkommen efter en längre tids militär tjänstgöring i Frankrike. Han nöjde sig inte med att föreslå en befolkningsstatistik som enbart omfattade antalet människor utan ville få med ytterligare uppgifter. I skrivelsen föreslås att invånarna ska registreras efter ålder, kön samt civilstånd. Lantingshausen var övertygad om att befolkningsrörelsen följde givna lagar, och för att kunna utröna rikets framtida folkmängd behövdes beräkningar av den äktenskapliga fruktsamheten, vilket i sin tur fordrade uppgifter angående giftermålen. Till Lantingshausens framställning bifogades fyra formulär för antecknande av månadsvisa uppgifter över de födda fördelade efter kön och börd samt antalet bestående äktenskap, över döda med angivande av ålder samt dödsorsak, folkmängden fördelad på civilstånd samt folkmängden fördelad efter kön och ålder. Här återfinns vi således de stora dragen i det som senare kom att resultera i Tabellverket.

Viss oenighet rådde när det sekreta utskottet i slutet av 1746 diskuterade von Lantingshausens memorial. Landshövding Gabriel Gyllengrip framhårdade att de uppgifter som redan fanns tillgängliga var tillräckliga och en större ambition var hur som helst inte genomförbar. Fler ledamöter ställde sig emellertid positiva, och när Vetenskapsakademiens hemligstämplade framställning togs upp till behandling följande år, ställde sig en majoritet bakom förslaget. Sekreta utskottets statsdeputation började så att förbereda ett förslag till inrättande av Tabellverket.

Generaltabellernas utarbetande uppdrogs åt fyra medlemmar av Vetenskapsakademien, Edvard Carleson, Ulrik Rudenschiöld, Jacob Faggot och Pehr Elvius; den senare kom som nämnts snart att ersättas av Pehr Wargentin. Faggots son Jakob J. tjänstgjorde som sekreterare under arbetet, en funktion han också anförtröddes i tabellkommissionen. De som kom att involveras i arbetet med Tabellverket hade mer än sina positioner i Vetenskapsakademien gemensamt. Elvius och Wargentin var båda intresserade av matematik och astronomi, flera av dem var ledamöter av kommerskollegium eller Collegium Medicum. De var dessutom nära bekanta och ibland även släkt. Denna samlade kärntrupp med tentakler ut i de viktigaste politiska organen möjliggjorde att riksdagen 1748 fattade beslut om Tabellverkets inrättande.

Huvuddragen av den nya inrättningen fastställdes genom en kunglig förordning av den 10 november 1748 enligt följande:

För varje församling i riket skulle årligen upprättas tre tabeller och för dessa trycktes formulär som skickades till församlingarna. Tabellerna I och II var tryckta på samma papper så egentligen var det bara två slags formulär som användes. Den första tabellen var över de under året i församlingen födda och döda samt nygifta. Tabell II förtecknade de döda efter ålder, kön och dödsorsak. Tabell III angav befolkningen vid årets utgång efter ålder, kön, civilstånd och ståndstillhörighet.

Enligt den beslutade planen skulle prästerskapet i varje församling sända in uppgifter om befolkningen ungefär som Lantingshausen skisserat i sitt förslag. Detta var inte bara ett mycket tidigt initiativ till en rikstäckande befolkningsstatistik, utan i sina detaljer också ett synnerligen ambitiöst sådant.

Motsvarigheter skulle för lång tid komma att saknas i övriga Europa. De politiska besluten var således fattade och planen sattes i verket 1749, för vilket år de första tabellformulären sändes in. Upprätthållandet av informationsinsamlandet kunde emellertid inte garanteras av den statliga administrationen, därtill var den alldeles för begränsad. Ansvaret vilade på prästerna, som blev de verkliga nyckelpersonerna i den svenska befolkningsstatistiken.

Prästernas viktiga funktion

Under första hälften av 1600-talet vilade ett tungt ansvar på de svenska prästerna. De var ansvariga för de personlängder som låg till grund för skatter och utskrivningar till armén. Detta misstänkliggjorde dem i allmogens ögon, vilket de snart började uppleva som mycket besvärande. Gång efter annan besvärar sig prästerna vid konsistorierna och inte minst inför riksdagen och ber att få lättnader i sina förpliktelser att ansvara för alla olika längder. Prästernas koppling till utskrivningarna elimineras också vid mitten av 1600-talet varefter de istället kan fokusera arbetet att bygga ut och organisera den egentliga kyrkobokföringen.

Kanske var det starka bandet mellan den svenska lutherska kyrkan och staten avgörande för befolkningsstatistikens unika utformande. Själva kyrkolagen i sig var ju ett statligt påbud och när instruktioner för de befolkningsstatistiska tabellerna utkom påbörjade de allra flesta präster ett mödosamt sammanställande. På så vis kunde Tabellkommissionen utnyttja en organisation där över 2000 kyrkoherdar samlade in årliga uppgifter om befolkningen.

Gången i arbetet var följande

I januari varje år skulle kyrkoherden skicka den upprättade tabellen till prostens och denne gjorde ett sammandrag av prosteriets alla tabeller till en prostertabell, som han sedan innan utgången av samma månad skickade till konsistoriet. Församlingstabellerna sände han tillbaka till respektive kyrkoherde. Folkmängdstabellerna för städerna sammanställdes av magistraten. Konsistoriet skulle vid februari månads slut skicka ett sammandrag av till varje stift hörande länsdel till vederbörande landshövding och göra ett sammandrag för hela stiftet. Landshövdingen skulle göra en sammanställning för länet och vid mars månads slut sända denna till Kungl. Maj:t. Sammandragen skulle således göras både stifts- och länsvis, men de till Kanslikollegium insända officiella siffrorna kom att vila på läns-siffrorna. Väl framkomna till Tabellverkets sekreterare utgjorde de slutligen underlag för en riksomfattande tabell (generaltabell).

Åtskilliga klagomål inkom emellertid, eftersom alla präster inte var lika flitiga och framför allt snabba att sammanställa uppgifter. Fortfarande förelåg uppenbara brister i materialet, vilket uppmärksammades av Pehr Wargentin som anförtrotts att leda arbetet. Prästerna uppmanades att inte vara så slarviga och ointresserade. Det framkom snart att förteckningarna över födda, döda, gifta samt in- och utflyttade inte orsakade några större problem. Värre var det med de så kallade folkmängdstabellerna (formulär III) som var totala folkräkningar i syfte att beräkna åldersfördelning och näringsfång. Det fanns utrymme för många tvivelsmål och missuppfattningar. Skulle man till exempel lämna uppgift om antalet födda eller döpta och hur skulle man göra med de som inte döptes samma år som de föddes? Samma tveksamheter gällde döda och begravna. Största svårigheten uppstod emellertid när tabell III med ståndsindelningen skulle fyllas i. Det var svårt att placera in alla personer inom rätt grupp och vad skulle man göra med dem som passade in i flera grupper. Det besvär som tabellerna framkallade särskilt hos prästerna väckte ett stort missnöje och dessa önskade att de skulle slippa fylla i tabellerna eller att de skulle ha ett lättare och redigare utseende. Borgarståndet ville att prästerna skulle ta över även den tabell som magistraten fyllde i för städerna. 1752 beslutade riksdagen att dessa enbart skulle behöva sammanställas för vart tredje år, en tidsram som från 1775 utsträcktes till vart femte år.

En särskilt felkälla låg i bristen på överensstämmelse mellan den administrativa och den ecklesiastiska indelningen. Konsistorierna skulle på grundval av prosteritabellerna göra en partialtabell för varje länsdel och när länstabellerna sammanställdes hände det ibland att någon liten länsdel som hörde till ett annat stift än länet i övrigt blev förbigången eller kanske dubbelregistrerad. För att undanröja detta beslöts 1773 att endast den ecklesiastiska indelningen skulle följas i fortsättningen och de stiftsvis upprättade sammandragen skulle skickas till Tabellkommissionen. Man införde även nya formulär som istället fört tre tabeller nu innehöll fyra, men fortfarande var dessa samlade på endast två formulär.

Vi ska således inte glömma bort att det var prästernas kontinuerliga arbete som borgade för att den svenska befolkningsstatistiken skulle kunna hållas vid liv. Prästen skulle anteckna om de som föddes var oäkta eller äkta, han skulle registrera giftermålsåldrarna, han skulle avrapportera de som lämnade församlingen under året, han skulle skilja torparen från hemmansägaren, gesällen från mästaren och dessutom försöka avgöra om dödsorsaken var tvinsot eller fläckfeber. Detta betraktade de flesta präster som en plikt och ett ansvar, som de tog mycket allvarligt på. Visserligen fortsatte problemen med att få in alla tabeller i tid och korrekt ifyllda, men på det stora hela får vi konstatera att prästerna väl tog det ansvar som förväntades av dem. Den svenska befolkningsstatistiken håller en sådan kvalitet och når ett sådant omfång att den intar en särställning internationellt.

En tid av visioner och kalkyler

När sammanställandet av de första tabellformulären startade hade samtliga kommitterade andra ordinarie uppdrag. Eftersom arbetet var mycket tidsödande, och eftersom i princip inga resurser ställdes till förfogande, dröjde det innan de första slutsammanställningarna var färdiga. Pehr Wargentin hade - även om han formellt var likställd med de övriga ledamöterna - varit den drivande kraften, och det var också han som författat det betänkande som under 1756 behandlades av sekreta utskottets statsdeputation. Wargentin framhöll att Tabellverket fungerade väl men påpekade också en del brister. Förutom att somliga dröjde alldeles för länge med att sända in sina tabeller, hade Wargentin iakttagit att åtskilliga personer som fyllt

15 år angavs vara yngre, och de som ännu inte fyllt 60 år angavs allt för ofta vara äldre än så - allt för att slippa undan mantalskrivning. Ett ännu allvarligare problem var enligt Wargentins emigrationen, som han till och med ville kriminalisera.

Statsdeputationen var mycket nöjd med det material som lämnats in och konstaterade förnöjt att inget annat land ägde liknande uppgifter om sina invånare. Mer bekymrad var man över befolkningssituationen i Sverige – det fanns alldeles för få människor sett till den areal och de resurser som erbjöds. Senare under 1756 gjordes Tabellverket till Tabellkommissionen, vilket innebar att Sverige för sitt befolkningsstatistiska arbete inrättade ett nytt ämbetsverk. Visserligen var tanken att man skulle lyda under Kommerskollegium men ganska snart stod Tabellkommissionens självständiga ställning klar. Den enda kopplingen mellan de två verken var egentligen att flera ledamöter satt på dubbla stolar.

Vid mitten av 1750-talet inleddes en period då ledamöterna av Tabellkommissionen och andra i kretsen runt dem började sammanställa, analysera och kalkylera utifrån det siffermaterial som samlats in. Optimismen var påtaglig, för att inte säga väldig. Med räknekonsten som verktyg skulle man kunna skymta framtidslandet - det där antalet smeder var precis så stort som behövdes för att täcka landets behov, det där naturtillgångarna utnyttjades till fullo och där befolkningen ökade i en allt större utsträckning. Metoderna var det emellertid inte så noga med alla gånger - man avrundade och uppskattade värden som sedan fick ligga till grund för fortsatta beräkningar.

De allra flesta vetenskapsmän som intresserade sig för befolkningsstatistiken publicerade sina arbeten i Vetenskapsakademiens handlingar. Jacob Faggot gav sig i kast med att studera Pernå socken vid Finska viken. Han beräknade hur mycket jord man *egentligen* skulle kunna odla upp i socknen, hur många invånarna skulle kunna vara i framtiden, när de borde gifta sig och mycket annat i samma stil. Faggot var övertygad om att om man kunde ta steget från teori till praktik - vilket föreföll honom vara fullt möjligt - skulle invånarna kunna erbjudas en betydligt bättre tillvaro inom en snar framtid. Här skymtar utilitaristiska bevekelsegrunder, men viktigare ändå var att när samma effekt uppnåddes i samtliga socknar runt om i landet, skulle dess styrka bli flerfaldigt större.

Edvard Runeberg gjorde upprepade försök att uppskatta och indela Sveriges befolkning. Hur mycket bröd kunde de tänkas konsumera, vilka kläder skulle komma att behövas och hur mycket mer kunde en 75-åring tänkas vara värd än en 20-åring? Sådana frågeställningar försökte Runeberg lösa med till synes ändlös sifferexercis. En rad likartade artiklar publicerades under 1760- och 1770-talen i Vetenskapsakademiens handlingar och Tabellkommissionen presenterade i rapporter till riksdagen 1755, 1761, 1765 och 1772 utförlig statistik över Sveriges befolkning och ekonomiska tillgångar. Men de herrar som låg bakom de statistiska sammanställningarna och kalkylerna förväntade sig att makthavarna skulle agera kraftfullt sedan läget beskrivits. Själva betraktade man den politiska räkneläran och befolkningsstatistiken som viktiga instrument, men det var staten som genom lagar och förordningar, omorganisation och nytänkande skulle åstadkomma den verkliga förändringen av samhället. Men riktigt så blev det inte, vilket naturligtvis förorsakade ett visst missmod.

Pehr Wargentin var den som flitigast ägnade sig åt analyser av tabellerna. Han publicerade sig både i Sverige och utomlands och framstår idag som en av de verkliga förgrundsgestalterna i befolkningsstatistikens historia. Men då talar vi om statistiken som en mer eller mindre isolerad företeelse - för på det politiska planet var Wargentin egentligen inte intresserad av att

verka. Han arbetade med siffrorna, så fick andra ta ansvar för det praktiska utformandet av förändringsarbetet. Men myndigheterna var mycket restriktiva till snabba och omfattande reformer. I själva verket var man livrädd för att andra länder skulle få del av informationen, och följaktligen lät man hemligstämpla siffrorna, särskilt de som rörde folkmängden. Detta upprörde Wargentin och många andra, eftersom de ansåg att en öppen diskussion var nödvändig.

Därtill fanns en hel del praktiska problem att brottas med. Endast Tabellkommissionens sekreterare uppbar någon liten ersättning för sitt arbete, vilket gjorde att slutsammanställningarna tog lång tid. Det var många siffror som skulle adderas. Dessutom slarvade en del präster, och andra kunde få för sig att sända in samma tabeller två år i rad. Konsistoriernas prosterisammanställningar tog tid och ännu längre befann sig formulären hos landshövdingeämbetet för sammanställningar på länsnivå innan de slutligen nådde Stockholm. Som nämnts fick man dra ner ambitionen vad gällde folkmängdstabellerna, som från 1775 bara insändes vart femte år. Samtidigt bestämdes att sammandragen skulle göras efter stifts- istället för länsindelningen, varför landshövdingarna helt befriades från inblandning i arbetet. Det fanns fler praktiska problem, som att en del formulär blivit förstörda i bränder och under sjötransport varför åtskilliga församlingar saknade tabeller att fylla i medan andra satt på lager som skulle räcka i många år. Arbetsbördan ökade ytterligare, när sekreteraren förväntades överblicka situationen och infordra kontinuerliga uppgifter om beståndet av formulär.

Efter sin redovisning till riksdagen 1772 gav Tabellkommissionen inga särskilda livstecken ifrån sig under två decennier. Inga officiella rapporter publicerades, få artiklar skrevs i ämnet, och 1740-talets pionjärer blev allt äldre. När de så småningom avled den ene efter den andre, ersattes de inte genast, och ett tag såg det vid slutet av 1780-talet ut som om hela projektet skulle rinna ut i sanden. Men nya krafter tillkom och befolkningsstatistikerna tog nya tag.

Ny sekreterare i Tabellkommissionen blev Henric Nicander, som i likhet med Wargentin hade sina vetenskapliga rötter i astronomin. Han påbörjade genast en granskning av det inkomna materialet och fann stora luckor. Vissa folkmängdsuppgifter var helt förbigångna och på åtskilliga håll i landet uppdagades att formulären hade tagit slut för flera år sedan. Stockholms garnison saknades till exempel i uppgifterna om stadens och rikets folkmängd före 1757 och Karlskrona saknade folkmängdsuppgifter ända fram till 1772. Även därefter ända fram till 1805 har Karlskronas folkmängd medräknats genom en uppskattning utan att det förekom några egentliga uppgifter om staden.

Uppryckning under Nicander

När en ny tabellupplaga trycktes 1793 blev det bestämt att konsistorierna skulle sända prosteritabellerna direkt till kommissionen. Man gjorde även kopior så att ett exemplar kunde behållas vid konsistoriet och det andra sändas till Stockholm. Härigenom underlättades kontroll och eventuella kompletteringar av materialet. Dessa förändringar blev ett stort steg mot en centralisering av tabellarbetet. Kommissionens arbete blev påtagligt mera omfattande och extra resurser anslogs.

1858 inrättades den Statistiska Centralbyrån. Byrån övertog ansvaret för den svenska befolkningsstatistiken och verksamheten kom med tiden att innefatta mycket annan statistik därutöver. Inga genomgripande förändringar i insamlandet av befolkningsuppgifter hade

föregått inrättandet av centralbyrån. Formulärens innehåll kom att variera en del beroende på revideringar i de olika formulärutgåvorna. Till exempel gjordes 1802 ändringar i ålderskategorierna, och i formulären mellan 1831 och 1859 fanns endast tre förtryckta dödsorsaker; smittkoppor, dödfödda och olyckor. Det var tänkt att läkarna skulle ansvara för den övriga informationen om sjukdomar och dödsorsaker, vilket emellertid inte kom att fungera till fyllest. Prästerna å andra sidan, som undsluppit en betungande börda, ålades att inkludera uppgifter om väder, sjukdomar bland boskapen och ekonomiska uppgifter om de döda.

Under Henric Nicanders och hans efterträdare från 1815, Carl Adolf Leijonmarks, administration utvecklades en organisation, som kunde se till att insamlandet av svensk befolkningsstatistik skedde under fasta former. Det var också de som räddade arvet från 1700-talet och förde den obrutna raden av uppgifter vidare. På så sätt kan vi idag – drygt 250 år senare – konstatera att Sverige faktiskt har världens äldsta befolkningsstatistik.

Material

DDB:s hantering av källmaterialet

Avsnittet innehåller uppgifter kring hur DDB har gått tillväga vid insamlandet av formulär och hur registreringen har gått till.

Formulärtyper: Här redovisas vilka olika formulärtyper och upplagor som finns och för vilka tidsperioder de i huvudsak var gällande.

Statistikområden: I avsnittet diskuteras olika aspekter av de geografiska enheterna som redovisas i de digitaliserade formulären och som statistiken hänför sig till.

Formulärinnehåll: För närmare information kring innehållet i tabellverksformulären bör denna avdelning studeras. Här finns uppgifter om vilka variabler som ingår i folkmängds- respektive mortalitetsformulär samt i de summariska formulären. De kods-system som använts för att hantera viss information som t.ex dödsorsaker och yrken presenteras också. Vidare är det möjligt att studera originalformulären i inscannad form, samt läsa de i formulären tryckta anvisningarna som prästerna hade som vägledning till deras ifyllande av tabellerna.

Anvisningar: I Tabellverksformulären fanns tryckta anvisningar för prästerna om hur tabellerna skulle föras. Här kan du studera dessa.

Originalformulär: Inscannade exempel på de olika förekommande formulärtyperna

Det källmaterial som inregistrerats av DDB omfattar allt statistiskt grundmaterial på församlingsnivå under den 111-åriga Tabellverksperioden som varit tillgängligt på landsarkiven. Dessutom har vissa kompletteringar utförts från källmaterial arkiverat på dåvarande SCB:s arkiv, nu överfört till Riksarkivet, och på pastorsexpeditioner. Sammanlagt finns drygt en kvarts miljon inregistrerade formulär.

Det är känt sedan länge att källmaterialet inte är komplett med avseende på statistik för varje enskild församling under alla år. Att fastställa exakt vad källmaterialet maximalt skulle ha kunnat omfatta är dock ytterst svårt, och därmed också hur stora luckorna kan vara i det av DDB inregistrerade materialet. DDB arbetar dock successivt med att förbättra kunskapen om det inregistrerade materialets täckningsgrad och kvalitet.

Datainsamling

Källmaterialet inregistrerades länsvis med material från ett landsarkiv i sänder. Med hänsyn till källmaterialets omfattning skulle inregistreringen ske direkt från originalet, varför källmaterialet måste inlänas från landsarkiven till DDB:s produktionsenheter Jörn, Jokkmokk och Haparanda. Sammantaget fungerade samarbetet med arkiven mycket bra.

Ambitionen var att inlåna allt källmaterial för ett län åt gången. Den kunde oftast förverkligas, men inte alltid, varför det ibland krävdes många kontakter och upprepade beställningar av material för att färdigställa inregistreringen av ett län. Material kunde vara utlånat eller vara i ett så dåligt skick att utlåning inte beviljades. I Vadstena landsarkiv renoverades material före utlåning. Göteborgs landsarkiv utlånade inga originalhandlingar över huvud taget, men mikrofilmade källorna. Det filmade materialet ställdes därefter till förfogande för överföring till papperskopior ombesörjd av DDB.

DDB efterfrågade allt material i ett län. De flesta landsarkiven krävde dock en specifikation av berörda församlingar; det gällde landsarkiven i Härnösand, Östersund, Uppsala, Lund och Visby. Specifikationen baserades på tryckt information om förekommande församlingar enligt *Statistisk Tablå öfver Länens och Socknarnes Ecclesiastiska, Administrativa och Juridiska indelningar i Sverige ordnad efter nyare Kartor och officiella handlingar af August Hahr*. Stockholm 1861; en av de då fåtaliga översikterna av församlingar existerande vid en viss tidpunkt under 1800-talet.

Kravet på specifikation innebar visserligen en viss risk att de få församlingarna som upphört att existera under tabellverksperioden inte efterfrågades. Denna risk var dock försumbar. Källmaterialet skulle inbindas i volymer redan från starten enligt direktiven från tabellkommissionen. Införlivandet av en församling i annan församling torde därför ha medfört att formulären för de berörda församlingarna inbands i samma volym, och volymerna är på landsarkiven är organiserade läns- och församlingsvis i tidsserier. Nämda ordning är visserligen inte alltid helt konsekvent genomförd, vilket måhända delvis kan förklaras av att församlingar ändrat länstillhörighet och att delar av församlingar varit belägna i olika län. Konsekvenserna därav kan också till viss del utläsas ur det inregistrerade materialet.

Därtill gjordes personliga besök vid arkiven. Vissa landsarkiv, Uppsala, Vadstena och Lund, hade nämligen önskemål om personlig närvaro vid utlåning inför transport av källmaterial i DDB:s egen regi. I samband därmed kunde kompletteringar utföras av den i förväg specificerade beställningen.

Källmaterial inlånades även från andra arkiv. För en del av församlingarna i Kronobergs län hade inte källmaterialet inlevererats till Landsarkivet utan låg kvar på pastorexpeditionerna. Efter inregistrering av källmaterialet från landsarkiven uppmärksammades den ringa omfattningen av material för flera städer/stadsförsamlingar. Dyligt källmaterial återfanns på dåvarande SCB:s arkiv, varifrån kompletterande folkmängdsformulär inlånades för registrering (61 volymer).

Datainsamling: Arkiv och län

Arkiv	Län / Områden
Uppsala landsarkiv	Stockholm, Uppsala, Södermanland, Örebro, Västmanland, Kopparberg
Vadstena landsarkiv	Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Kalmar
Visby landsarkiv	Gotland
Göteborg landsarkiv	Göteborg och Bohus, Älvsborg, Skaraborg, Värmland
Lund landsarkiv	Blekinge, Malmöhus, Kristianstad, Halland
Östersund landsarkiv	Jämtland
Härnösand landsarkiv	Gävleborg, Västernorrland, Västerbotten, Norrbotten
Pastorexpeditioner	Församlingar i Kopparbergs län
SCB:s arkiv	Städer/Stadsförsamlingar i olika län

Källberedning

Före inregistrering av materialet utfördes en systematisk källberedning av DDB:s produktionspersonal. För varje församling infördes en rad uppgifter på en särskild blankett. Den grundläggande informationen avsåg förekomsten av källmaterial - folkmängds- respektive mortalitetsformulär med årtal - och av eventuella dubletter i bemärkelsen flera formulär samma år samt upplysningar huruvida en så kallad Metodisk tabell eller Summariskt formulär förelåg i händelse av avsaknad av ordinära formulär. På blanketten noterades även källmaterialets placering på arkivet (volymbeteckning).

Därutöver infördes på källberedningsblanketterna anvisningar för inregistrering: Geokoder för församlingen och dess lokalisering enligt formulärens förtryckta indelningar (se speciellt avsnitt om formulärinnehåll), relevanta bokstavskoder för dödsorsaker och val av formulär för inregistrering i händelse av dubletter. Vidare gjordes anteckningar om fel eller andra kvalitetsproblem i källan och andra observationer av vikt för tolkningen av innehållet.

Källberedningsblanketten följde källvolymen under registreringen. Blankettens uppgifter om förekommande källmaterial kunde därefter användas för att kontrollera att allt källberett material inregistrerats.

I ett senare skede registrerades flertalet uppgifter ur källberedningsblanketterna med undantag för listan över befintliga formulär efter typ och årtal. Dessa uppgifter ingår således i databasen i en särskild tabell där informationen delvis strukturerats efter huvudsakligt innehåll, t.ex. defekt sida, saknade år i formulär, förekomst av dubblettformulär, registrering från summarisk tabell respektive från formulär från SCB:s arkiv. Uppgifterna ger ofta värdefull information om olika formulär utöver prästernas egna förklarande anteckningar om hur formulären fyllts i och liknande, vilka inregistrerades samtidigt med övriga uppgifter ur formulären. Sistnämnda anteckningar kan ibland vara nödvändiga att beakta för att förstå innebörden av en variabel i formuläret, eftersom prästen kan ha valt en annan definition än den i formuläret givna.

Dubletter

I de inbundna volymerna med källmaterial finns för en del församlingar två eller tre formulär samma år. Förekomsten av dubletter kan förklaras på olika sätt. En orsak är att kopian av formuläret, som prästen var ålagd att göra, inbundits tillsammans med det insända formuläret. Det kan också handla om att ett formulär använts som utkast med det beräkningsunderlag som prästen behövde för att fylla i formulärtablerna, och att detta utkast bundits in i samma volym som det insända formuläret. I andra fall har en församlings uppgifter för ett visst år ifyllts två gånger men i olika upplagor av formuläret. Även ett handskrivet formulär kan förekomma utöver det förtryckta. Sådana avvikelser kan sannolikt förklaras av de leveransproblem som omtalas i avsnittet "Historik". En tredje typ av förklaringar till dubletter är att delar av församlingen ifyllts på olika formulär. Enligt instruktionerna på 1790-talet skulle delar av församling som tillhörde olika län redovisas på separata formulär. Dyliga instruktioner återfinns även i anvisningar på de tryckta formulären. I församlingar som återfanns i två län kan därför finnas två tabeller, en för varje läns församlingsdel. Därtill bör nämnas att de inbundna volymerna även kan innehålla formulär för andra indelningar än församlingar med samma namn som församlingen (t.ex. pastorat, prosteri). Dyliga formulär är således inte dubletter i samma bemärkelse som tidigare använts, men förekomsten kan ha skapat problem i hanteringen av data såvida inte nivån är explicit redovisad i tabellhuvudet. Dubblettformulären kan således vara identiska avseende innehållet, men även uppvisa

olikheter avseende främst graden av ifyllande av data i olika formulärtabeller. Vissa dubblettformulär är dessutom trasiga.

När mer än ett formulär existerade ett år har ställning tagits till vilken tabell som skulle anses vara den mest relevanta, om innehållet inte var identiskt. En generell regel som tillämpades vid källberedningen var att ett mer fullständigt ifyllt formulär betraktades vara mer relevant än ett med färre uppgifter. Vidare, ett förtryckt formulär prioriterades framför ett handskrivet. I övrigt baserades bedömningen på jämförelser av innehållet med det i föregående och efterföljande års formulär för samma geografiska enhet.

Till en början inregistrerades alla formulär, men senare inregistrerades endast det formulär som enligt anvisningarna på källberedningsblanketten ansetts innehålla mest relevant information. I databasen finns endast ett formulär lagrat per församling och år, likaledes valt i enlighet med källberedningens bedömning.

Registrering

Registreringen av källmaterialet gjordes volymvis för en församling i taget inom ett län. Ambitionen var att en och samma person skulle registrera all information i en församling.

Till en början inregistrerades all information från formulären, men tidsåtgången per formulär blev oacceptabelt stor i förhållande till den planerade avsättningen av resurser för inregistreringen av Tabellverket. En nedskärning diskuterades med forskare inom olika discipliner, och det gemensamma beslutet blev att utesluta data huvudsakligen från mortalitetsformulären; dels de månatliga uppgifterna - fördelning av demografiska händelser per månad under året – och dels den mycket tidskrävande fritextinformationen som förekom sporadiskt i form av prästens anmärkningar om sjukdomar fördelade efter säsong, om dödsstraff och vådlig död. Dessutom uteslöts den tillfälligt förekommande och sannolikt mindre trovärdiga jordbruksstatistiken om boskap, skördar och utsäde under perioden 1802–1820. Komplet inregistrerad information finns därför inte för alla församlingar, utan endast i tio av de 25 länen, spridda över Sverige.

Eftersom källans formulär huvudsakligen består av tabeller, utformades inregistreringsformulär som efterliknade källans tabeller i så stor utsträckning som möjligt. Viss hänsyn togs dock till användares krav på att maximal jämförbarhet av data över hela tabellverksperioden, oberoende av hur källans formulär såg ut. Källorna innehåller även icke-tabellariska uppgifter; särskilt de tidigaste formulärtyperna innehöll partier där prästen skulle skriva in uppgifter närmast av fritextkaraktär. Även dylika avsnitt utformades i möjligaste mån till tabeller i registreringsformulären för att öka jämförbarheten mellan formulären. Konstruktionen av inregistreringsformulären baserades på den kunskap som erhållits från en inventering av originalformulär för församlingar i Norra Sverige, där produktionsenheterna är belägna. Tyvärr visade det sig senare, under registreringsens fortgång i andra delar av Sverige, att det existerade ytterligare varianter på formulärtyperna.

En slutsats som kan dras i efterhand är att en fullständig information om de olika upplagevarianterna på formulären inte kunnat erhållas utan mycket omfattande arbetsinsatser före inregistreringen. För detta krävs en i det närmaste total inventering av källmaterialet utöver en genomgång av åtskilligt fler rapporter och dokument rörande Tabellverket än vad som varit fallet (jämför litteraturlisten).

Att konstruera nya inregistreringsformulär för de under hand upptäckta nya formulärvarianterna var inte möjligt, särskilt med tanke på att avvikelserna var tämligen marginella gentemot de tidigare kända formulären. Effekterna av att inregistrera de nya

varianterna på de befintliga inregistreringsformulären blev dock att vissa variabler är något svårtolkade i den version av databasen som innehåller det inregistrerade materialet. Denna olägenhet kommer dock successivt att försvinna i takt med upparbetningarna som görs i databasen.

Sammantaget kan därför sägas att DDB:s målsättning har uppnåtts vad gäller att så tidseffektivt som möjligt registrera källmaterialet källtroget och samtidigt uppnå jämförbarhet över tiden i inregistrerade data.

Bland kontrollerna som utfördes i samband med inregistreringen av källmaterialet är följande av särskilt intresse att beakta. Den av prästen angivna summan för en fördelning jämfördes fortlöpande med en maskinellt beräknad summa på samma fördelning. Om avvikelser mellan summorna förelåg, skulle den som registrerade formuläret omedelbart kontrollera innehållet i den inregistrerade informationen gentemot den i källan. Endast om inregistreringsfel upptäcktes, korrigerades data; d.v.s. källans uppgift om en summa ändrades inte. Anledningen härtill är dels det generella kravet på DDB att utföra källtrogna inregistreringar, dels det faktum att källmaterialet kan uppvisa varierande grad av defekter. Den angivna ”felaktiga” summan är därför inte alltid uttryck för en felkalkylering utförd av prästen utan kan indikera en skada i formuläret.

För att underlätta analyser av data i databasen har därför genererade variabler tillagts, där de maskinellt beräknade summorna på ett enkelt sätt kan jämföras med de i källorna angivna.

Formulärtyper

Några begrepp

De förtryckta formulär i vilka prästen skulle föra in sin församlings befolkningsstatistiska uppgifter benämndes från början ”Tabeller” i källan, i instruktionerna till prästerskapet och i litteraturen. Under 1700-talet förekom fyra ”tabeller” att fylla i. Tabell I och II omfattade statistik över *demografiska händelser* under det gångna året, medan Tabell III och IV behandlade *befolkningens storlek och sammansättning* i olika avseenden vid det gångna årets slut. Under tiden 1749-1773 fanns också en särskild s.k. ”Summarisk Tabell”, avsedd för en kortfattad rapportering av de viktigaste statistiska uppgifterna årsvis för hela denna tid. Den hade två delar, en för demografiska händelser och en för befolkningens sammansättning.

I samband med introduktionen av nya formulär i början av 1800-talet, ersattes rubriken ”Tabell...” med ”Formulär”. Denna ändring slog dock inte igenom fullt ut; man kan även fortsättningsvis finna beteckningen ”Tabell(er)” i texter som behandlar Tabellverket.

DDB har valt att genomgående för hela perioden 1749–1859 beteckna de tryckta formulären som ”formulär”. Begreppet ”tabell” används för att beteckna 1) en specifik statistisk fördelningstabell i källan, d.v.s. inom ett formulär, och 2) en databastabell, skapad av DDB för att tillgängliggöra en viss del av den inregistrerade källinformation eller relaterad information, t.ex. koder med innebörder.

De tre nya formulär som introducerades i början av 1800-talet kallades:

- Formulär för Mortalitetens antecknande både i Städerne och på Landet
- Formulär för Folkmängdens antecknande på Landsbygden
- Formulär för Folkmängdens antecknande i Städerna

Dessa namn i källan gav upphov till DDB:s beteckningar ”Mortalitetsformulär” (M) respektive ”Folkmängdsformulär” (F).

DDB:s inregistrering av källan i dator gjordes i ”inregistreringsformulär”, som konstruerats för att svara mot förekommande formulärutformningar. Ett antal formulärupplagor identifierades, och deras motsvarande inregistreringsformulär numrerades. Alla olika upplagor av mortalitetsformulären hade inte återfunnits vid den tid, då inregistreringsformulären skapades, varför några av dem inte fick egna sådana. I databasen och i dokumentationen används beteckningen ”formulärnummer”, *formnr*, för att ange formulärupplaga. Den ofullständiga numreringen, motsvarande förekommande inregistreringsformulär, gäller i databasen tills en komplett verifiering av upplaga skett. Dessa nummer kan i dokumentation förekomma med beteckningen *formnr(temp)*, d.v.s. temporära formnr. Folkmängdsformulären har treställiga formnr, Mortalitetsformulären har tvåställiga formnr.

Ibland talas i dokumentationen om ”formulärtyper” varmed avses de tre typerna Folkmängds-, Mortalitets- och Summariska formulär. När det gäller ”användningsperioden” för ett formulär i viss utformning, har DDB valt att för de årliga Mortalitetsformulären betrakta denna som omfattande tiden fr.o.m. det år då formulärupplagan introducerades (se t.ex. Lext: *Studier i svensk kyrkobokföring*, 1984) till och med året innan nästa upplaga introducerades. För Folkmängdsformulär är begreppet ”användningsperiod” mer

svårhanterligt. Det kan förenklat ses som hela intervallet fr.o.m. första statistikår för en ny upplaga t.o.m. året före det statistikår då en ny upplaga tas i bruk. Detta är dock en förenkling som inte bör användas t.ex. då man är intresserad av frågan hur många församlingar som faktiskt redovisade befolkningsstatistik de ”officiella statistikåren”, d.v.s. de år för vilka församlingsstatistik skulle redovisas. Avvikelser förekom nämligen (se även avsnitten *Folkmängdsformulär* och *Användning*).

Folkmängdsformulär (F)

Formulären med uppgifter om *befolkningens storlek och sammansättning vid utgången av det gångna året, efter kön, ålder, civilstånd, yrke, stånd m.m.*, skickades in varje år de tre första åren, därefter vart tredje år, och från 1775 endast vart femte år.

Nya formulärupplagor togs i bruk åren 1749, 1775, 1805, 1825, 1840 och 1855. Fr.o.m. 1805 års upplaga fanns formulären i två utformningar, en för landsbygdsförsamlingar och en för städer.

Tabellen nedan visar användningsperioderna, de officiella statistikåren (år för vilka statistiska uppgifter skulle lämnas), typ av formulär samt de DDB:s treställiga formulärnummer, *formnr*, för Folkmängdsformulären. Första siffran i *formnr* är en kronologisk löpnummering av upplagorna och tillika inregistreringsformulären. Andra siffran anger om formulärtypen varit avsedd för användning i alla typer av församlingar (0), på landsbygd (1) eller i stad (2). Tredje siffran är alltid 0.

Tabell: Folkmängdsformulär: Användningsperioder med de officiella statistikåren inom parentes, formulärtyp (alla slags församlingar, landsbygd, stad) och formulärnummer.

Användningsperiod och officiella statistikår	Typ	Formnr
1749-1774 (1749, 1750, 1751, 1754, 1757, 1760, 1763, 1766, 1769, 1772)	alla	100
1775-1804 (1775, 1780, 1785, 1790, 1795, 1800)	alla	200
1805-1824 (1805, 1810, 1815, 1820)	land	310
1805-1824 (1805, 1810, 1815, 1820)	stad	320
1825-1839 (1825, 1830, 1835)	land	410
1825-1839 (1825, 1830, 1835)	stad	420
1840-1854 (1840, 1845, 1850)	land	510
1840-1854 (1840, 1845, 1850)	stad	520
1855-1859 (1855)	land	610
1855-1859 (1855)	stad	620

Den största skillnaden i innehållet mellan formulären för stad respektive landsbygd finns i redovisningen av sociala grupperingar, t.ex. yrkes-, etniska och religiösa. Dessa indelningar var anpassade till de strukturer och förhållanden som kunde förväntas i de olika miljöerna. Detta redovisas utförligare under rubriken ”Innehåll i folkmängdsformulär”. Se även ”Originalformulär” samt ”Anvisningar”.

En ytterligare skillnad mellan landsbygds- och stadsformulär är, att de förra fr.o.m. 1805 års upplaga (i likhet med Mortalitetensformulären fr.o.m. 1802) innehåller en ”Specifikation för

varje församling i pastoratet/prosteriet". Denna erbjuder en värdefull kontrollmöjlighet avseende den geografiska identiteten för huvudformulärets statistiska innehåll. En sådan kontrollmöjlighet saknas alltså för stadsformulären, för alla F-formulär före 1805, och även för M-formulär före 1802. (Beträffande problem med geografisk identitet, se även Statistikområden.)

I övrigt förekommer mest smärre skiljaktigheter i formuleringar o.d. mellan landsbygds- och stadsformulär, men den som skall använda båda formulärtypernas uppgifter i samma analyser, bör ändå alltid jämföra de aktuella variabelernas formuleringar, tabellutformning i övrigt samt anvisningarna för ifyllandet i respektive typ av formulär.

Som stöd för prästens arbete innehöll den första upplagan av folkmängdsformuläret, d.v.s. *formnr 100* (= källans *Tabell III*) en s.k. *Methodisk Tabell*. Denna utgjorde en underlagstabell där män respektive kvinnor i de olika ålders-, civilstånds- och ståndskategorierna kunde föras in som streckmarkeringar, och från vilken hopsummerade uppgifter sedan kunde överföras till Tabell III. I fall då Tabell III saknats helt eller haft bristfälligt innehåll har, när så varit möjligt, uppgifterna inregistrerats från den metodiska tabellen istället. Om den metodiska tabellen utnyttjats vid registrering, finns det antecknat på källberedningsblanketterna (se DDB:s hantering).

Mortalitetsformulär (M)

De s.k. Mortalitetformulären, som fylldes i varje år under hela Tabellverksperioden, behandlade inte bara mortalitet, utan alla slags demografiska händelser: födslar, dödsfall, ingångna och upplösta äktenskap, in- och utflyttning m.m.

Formulärupplagor med delvis olika innehåll introducerades åren 1749, 1774, 1802, 1811, 1821, 1831, 1841 och 1851. Samtliga upplagors originalformulär visas under "Originalformulär". En viktig nyhet i 1802 års upplaga var specifikationstabellen "*för var församling i pastorat och prosteri*" sist i formuläret. 1811 års upplaga tycks, åtminstone i vissa områden, ha föregåtts av en mellanform som var i bruk kring upplageskiftet. Upplagorna 1841 och 1851 innehöll endast smärre förändringar.

Formulärupplagorna 1811, 1841 och 1851, som inte uppmärksammats vid inregistreringens början, fick inte egna inregistreringsformulär, dvs heller inte egna *formnr* i databasen. Då dessa upplagor, särskilt 1811 års, uppvisar egenheter i utformningen, som är viktiga att känna till vid användning av vissa variabler, kommer *formnr* att uppdateras efterhand. Tillsvidare är det deras temporära formulärnummer som återfinns i databasen.

De variabler som berörs av problemet med osäker upplaga är i formulär 31–32 dödsorsaker och dödfödda barn. I formulär 51-53 berörs barnaföderskor efter ekonomiska villkor, döda med fattigdel hemma, samt in- och utflyttade. Upplageskillnaderna behandlas under "Innehåll i Mortalitetformulär".

Tabell: Mortalitetformulärens användningsperioder och formulärnummer

Användningsperiod	Formnr	Formnr(temp)
1749-1773	10	
1774-1801	20	
1802-1810	31	30
1811-1820	32	30
1821-1830	40	
1831-1840	51	50
1841-1850	52	50
1851-1859	53	50

Summariskt formulär

För perioden 1749–1773 förekom - jämte de vanliga Mortalitetsformuläret 10 (*Tabell I* och *Tabell II* i källan) och Folkmängdsformuläret 100 (*Tabell III* och *Tabell IV* i källan) – ett översiktligt Summariskt formulär, s.k. *Summarisk Tabell* i källan, med en rad per år, där årsvisa statistiska uppgifter för hela denna 25-årsperiod kunde sammanställas. Det kan vara ifyllt för varje år eller enbart för vissa år. Det summariska formuläret ligger för en del församlingar infogat i slutet av 1773 års huvudformulär. Se ”Originalformulär”: Mortalitet (10), sida 3 och Folkmängd (100), sida 3. De mest centrala demografiska variablerna från de fullständiga F- och M-formulären återfinns här, en del i samma, men en del i förenklad form (se även ”Innehåll i: Summariskt formulär”). Det kan bl.a. noteras att de summariska folkmängdsuppgifterna inte innehåller någon åldersfördelning av befolkningen, samt att dödsåldersklasser och ståndsindelning har annan utformning än i ordinarie formulär.

Om det har funnits ett summariskt formulär i en församling där det för något år under tiden 1749–73 saknas ordinarie formulär, har DDB i tillämpliga delar registrerat summariska uppgifter i det ordinarie inregistreringsformulär som användes för året ifråga. När uppgifter från summariskt formulär inregistrerats, har detta noterats på källberedningsblanketten (se ”DDB:s hantering”). Enligt källberedningens uppgifter har mindre än en procent av Mortalitetsformulär 10 respektive Folkmängdsformulär 100 inregistrerats från Summariskt formulär. Vissa län är här överrepresenterade: Södermanlands-, Göteborgs & Bohus- samt Örebro län svarar för nära 60% av alla databasens Mortalitetsformulär med uppgifter från Summariskt formulär och enbart Södermanlands län svarar för c:a en tredjedel av alla Folkmängdsformulär med uppgifter från Summariskt formulär.

Olika formulärupplagors användning: totalt och utanför användningsperioden

De olika Mortalitets- respektive Folkmängdsformulären har använts i något olika omfattning främst beroende på att olika livslängd hos upplagorna.

Inom varje formulärupplaga finns ett antal formulär med uppgifter för år som ligger utanför upplagans användningsperiod, dvs för år som ligger inom föregående eller efterföljande upplagas användningsperiod.

Om prästen t.ex. saknat nya formulär, när det var dags att skicka in uppgifter, kan han ha använt överblivna formulär från en äldre upplaga. Ibland har också uppgifterna förts in i ett handskrivet formulär gjort efter en gammal förlaga. Formulär av en viss upplaga kan också ha använts för att retroaktivt inrapportera uppgifter avseende ett eller flera år under tiden innan den använda formulärtypen officiellt togs i bruk.

Tabellerna nedan visar, för Folkmängdsformulär respektive Mortalitetsformulär, det totala antalet inregistrerade formulär av varje upplaga, jämte antalet som använts för år som ligger före respektive efter användningsperioden. För Folkmängdsformulär visas dessutom antalet inregistrerade formulär som ligger inom användningsperioden, d.v.s. i ”rätt” intervall, men avser ”fel” år, d.v.s. andra år än de officiella statistikåren.

Tabell: Folkmängdsformulär. För varje upplaga totalt antal inregistrerade formulär samt antal formulär använda utanför upplagens användningsperiod (AP) respektive för andra år inom perioden än de officiella statistikåren.

Formnr	Användningsperiod (AP)	Totalt antal	Före AP	Efter AP	Avvikandeår inom AP
100	1749-1774	19403	0	61	3470
200	1775-1804	10511	2	1	49
310	1805-1824	7478	3	18	9
320	1805-1824	425	1	5	3
410	1825-1839	5445	0	0	2
420	1825-1839	340	1	0	6
510	1840-1854	5430	1	2	2
520	1840-1854	347	0	0	1
610	1855-1855	1771	0	0	0
620	1855-1855	117	0	0	0

Användning av en F-formulärupplaga helt utanför det giltiga intervallet var, som framgår av tabellen, sällsynt. Folkmängdsformulärens eftersläpning för 1749 års upplaga (formnr 100), kom till en tredjedel från församlingar i Jönköpings län.

Ser man däremot på användning av Folkmängdsformulär för år som inte var officiella statistikår, blir bilden en annan. Framför allt under intervallet för den första upplagan (formnr 100), rådde stor oreda beträffande de ”faktiska statistikårens” förhållande till de officiella statistikåren. Hela 18 procent (3470 st) av upplagens alla inregistrerade formulär avser år inom användningsperioden, som inte var officiella statistikår. Av dessa 3470 formulär härrör mer än hälften från Tabellverkets första decennium. Detta bör beaktas av den användare som arbetar med 1700-talets Folkmängdsformulär.

När det gäller Mortalitetsformulär med ännu ej fastställd upplaga (formnr 31, 32, 51, 52, 53), är uppgifter om hur dessa användes kring upplageskiftena 1811 respektive 1841 och 1851 ännu inte tillgängliga, och alltså är redovisningen i nedanstående tabell ofullständig.

Tabell: Mortalitetsformulär. Totalt antal inregistrerade formulär samt antal formulär använda utanför upplagens användningsperiod.

Formnr	Användningsperiod	Totalt antal	Använda för år före:	Antal	Använda för år efter:	Antal
10	1749-1773	41767	1749	0	1773	35
20	1774-1801	50088	1774	6	1801	27
30*	1802-1820	37714	1802	5	1820	243
40	1821-1830	19281	1821	15	1830	7
50*	1831-1859	55536	1831	47	1859	0

* Formnr (temp)

I tabellen kan man skönja en ovanligt stor eftersläpning när det gällde att skifta till Mortalitetsformulär av 1821 års upplaga (formnr 40). Från Tabellkommissionens protokoll vet vi att tryckningsproblem orsakade svårigheter att få ut 1821 års formulär i tid. T.ex. använde Skara stift den gamla upplagan år 1821. Av de 227 församlingar som svarade för eftersläpningen låg 80 i Skaraborgs län, 44 i Kristianstads län, 39 i Älvsborgs län, 31 i Östergötlands län och 14 i Malmöhus län.

När det gäller användning av en viss formulärupplaga vid inrapportering av statistik för år innan upplagan börjat gälla, tyder fördelningen på att ett mindre antal församlingar svarade för flertalet fall. Sannolikt var det då ofta så, att kyrkoherden efter påstötningar skickade in formulär för en hel rad tidigare försummade år på en gång. T.ex. kom två tredjedelar av de 47 retroaktivt använda formulärens med formnr(temp) 50 från tre församlingar.

Statistikområden

Uppgifterna i tabellhuvudet i formuläret anger vilket område statistiken avser. Dessa uppgifter är emellertid inte alltid lätta att tolka. Nedan anges först vilken typ av uppgifter som bör återfinnas i källan och hur de inregistrerats. Därefter redovisas några aspekter att ha i åtanke vid tolkningen av den geografiska innebörden av formulärets tabellhuvud – formulärens geografiska identitet. Avslutningsvis presenteras några indikationer på storleken av de geografiska områden för vilka statistiken i Tabellverket ges.

Källans uppgifter

I tabellhuvudet på varje formulär anges vilket geografiskt område som formulärets statistik avser och, oftast, var området är beläget med referens till större områdesindelningar. De förtryckta uppgifterna varierade något med olika formulärupplagor. Utöver församlingens namn förväntades prästen ange vanligen dess stift- och länstillhörighet (se tabell nedan). Anvisningar saknas dock helt och hållet under 1700-talets senare del, och i Folkmängdsformulären för stadsförsamlingar under 1800-talet förekom endast stad som större förtryckt nivå. Noteras bör att nivån församling över huvudtaget inte nämndes explicit i denna typ av formulär för tiden 1805–1820, endast stad. Därtill står stad före församling i tabellhuvudet för tiden 1825–1855, d.v.s. följderna av indelningar med avseende på storlek är den omvända jämfört med alla övriga formulär där församlingen normalt anges först. I den första varianten av Mortalitetsformulär fanns även möjlighet att redovisa församlingens läge med referens till häradet – en judiciell områdesenhet, som bl.a. används i bygdestatistiken i *Emigrationsutredningen*, bilaga 5 (Stockholm 1910) Utöver de förtryckta indelningarna anger prästen ibland ytterligare en nivå, nämligen pastoratet, som tillägsbestämning av läget för en namngiven församling.

Förtryckta geografiska uppgifter i tabellhuvudet.

Formulärtyp, tid	Församling	Stad	Prosteri	Stift	Härad	Län
Mortalitet 1749-1773	X			X	X	X
Mortalitet 1774-1800	X					
Mortalitet 1801-1859	X		X	X		X
Folkmängd 1749-1772	X			X		
Folkmängd 1775-1800	X					
Folkmängd, lands 1805-1855	X		X	X		X
Folkmängd, stads 1805-1820		X				
Folkmängd, stads 1825-1855	X	X				

I samtliga formulär under 1800-talet med undantag för folkmängdsformulären för stadsförsamlingar finns dessutom en tabell, s.k. specifikationstabell, där prästen förväntas ange en kortfattad statistik för flera församlingar eller ”hvar församling i Pastorat och Prosteri” (mortalitetsformulären 1801 ff och folkmängdsformulären 1805 ff med undantag för år 1850) eller ”hvarje församling i Prosteriet” (Folkmängdsformulär 1850). I praktiken var det dock ytterst sällan som prästen följde uppmaningen att leverera en dylik kortfattad statistik för prosteriets församlingar. Vanligen återfinns i Specifikationstabellen samma område som

avsågs för formuläret som helhet, men ibland redovisades alla församlingar som var belägna i samma pastorat som församlingen i tabellhuvudet. Tabellens innehåll är utomordentligt värdefullt för att säkerställa informationen i tabellhuvudet.

Registreringen av den rumsliga informationen på församlingsnivån — eller rättare sagt på nivå under de fem övriga förtryckta större enheterna redovisade i tabellen ovan — skedde med klartexten enligt källan och med en kod hämtad från DDB:s interna kodlista (dedik) som svarade mot klartexten och som faststälts redan vid källberedningen.

Övriga förtryckta nivåer inregistrerades enbart med DDB:s dedik-koder, medan pastorat angavs i klartext som en anmärkning på källberedningsblanketten, såvida inte formuläret i sig åsyftade ett pastorat. Om namn på en dylik enhet avvek från namnet i kodtabellen för den valda koden, redovisades även källans klartext på denna blankett.

Län i källa och databas

Datatekniska behov att lagra det registrerade materialet i delmängder ledde till en gruppering av formulären på län. Som framgått ovan anges dock inte alltid länet i formulären, och dessutom hade indelningsförändringar ägt rum under tabellverkstiden. Mot denna bakgrund valdes länet vid 1800-talets mitt som sorteringsenhet, och läns-koden erhöles från en geokod i dedik-tabellen som tidigare lagts in för varje församling med ledning av uppgifterna i publikationen *GEOKOD. En kodlista för den administrativa indelningen i Sverige 1862–1951* redigerad av Bo Öhngren. *Studia Historica Upsaliensia* 86, Uppsala 1977.

I databasen finns därför två kodade uppgifter om län, en som refererar till indelningen ungefärligen vid tabellverksperiodens slut och en som avser länet angivet i källan, som i sin tur kan ha en benämning som avviker från den gängse enligt informationen i källberedningsblanketten. Avvikelse kan sammanhånga med förändringar i länsindelningen, men speglar också sedvänjor som inte manifesterats i andra sammanhang, t.ex. i publikationen *Sveriges församlingar genom tiderna* (RSV 1989).

De större förändringarna i länsindelningen innebar tillkomsten av fem nya län:

- Gävleborgs län år 1762, till vilket församlingar från Västernorrland överfördes.
- Svartsjö län år 1787 bestående av åtta församlingar från Stockholms län ej staden). Dessa församlingar återfördes dock till Stockholms län redan år 1809 och Svartsjö läns existens upphörde. (Länet har inregistrerats som län 26, när det anges i tabellhuvudet).
- Örebro län år 1779, genom uppdelning av det tidigare Värmland och Närke län
- Norrbottens län 1809, bildat av norra delen av Västerbottens län
- Jämtlands län år 1810, till vilket församlingar från Västernorrland och Gävleborgs län fördes.

Namnvarianterna på länen som finns i tabellverkets formulär listas nedan under den kod de erhållit vid registreringen. Uppgifterna om vilken församling, tidpunkt och formulärtyp som innehåller en viss namnvariant kan erhållas från källberedningsblanketterna och den tabell i databasen inrymmer dessa.

Beteckningar på län i Tabellverket

Län	Alternativa namn som anges i Tabellverket	
02	Stockholms län	Roslags län, Södertörns län, Svartsjö län
03	Uppsala län	Upplands län, Örbyhus län
04	Södermanlands län	Nyköpings län, Råfsnäs län, Gripsholms län, Eskilstuna län
05	Östergötlands län	Linköpings län, Vadstena län, Östergötland med Vadstena län, Linköping med Vadstena län, Wikbolands län, Hammarkinds län, Finspånga län
07	Kronobergs län	Växjö län
08	Kalmar län	Ölands län
09	Gotlands län	Visby län
10	Blekinge	Karlskrona län
13	Göteborg/Bohus län	Göteborgs län, Warbergs län
15	Älvsborgs län	Vänersborgs län
16	Skaraborgs län	Mariestads län
17	Värmlands län	Karlstads län, Värmland och Nerike län
18	Örebro län	Örebro och Westerås län, Nora län
19	Västmanlands län	Wäsby län, Westerås län, Sahlbergs län, Kongsörs/Kungsörs län, Västmanland och Kongsörs län, Strömholms län, Ulvesunds/Ulfsunds län
20	Kopparbergs län	Falu län, Dahlu län, Westerdalarnas län, Österdalarnas län, Näsgårds län.

Formulärs geografiska identitet

I de flesta formulären är den geografiska identiteten enligt formulärets tabellhuvud entydig; en församling med ett namn som är känt från tidigare statistiska eller geografiska sammanställningar —inklusive RSV:s publikation *Sveriges församlingar genom tiderna* (1989) — och med en kod som är entydigt angiven i DDB:s interna kodkatalog (dedik). Vissa formulär kan även innehålla flera namngivna församlingar eller ett pastorat, likaledes redovisade på ett entydigt sätt. Redovisningen av pastorat i stället för församlingar var särskilt framträdande i följande län: Skaraborg, Älvsborg, Kopparberg, Malmöhus och Östergötland. Pastoraten omfattade vanligen två till tre församlingar.

Ibland föreligger emellertid en svårtolkad information i tabellhuvudet. Ett områdesnamn kan vara angivet utan att indelningsnivån eller annan specifikation av typ av områdesenhet redovisas explicit. Eftersom en överordnad kyrklig nivå ofta har samma namn som moderförsamlingen i densamma, kan enbart ett namn i tabellhuvudet åsyfta en församling eller ett pastorat. Sannolikheten för att en ännu större indelning (t.ex. prosteri) skall åsyftas är försumbar.

Dessutom är församlingsnamn inte unika. En åtskillnad medges vanligen genom ett prefix eller suffix, åtminstone om församlingarna är belägna i samma eller angränsade län. Det är t.ex. vanligt att två angränsande församlingar, en stads- och en landsförsamling, har samma namn. Enbart ett namn utan särskiljande suffix i tabellhuvudet kan således avse lands- eller stadsförsamlingen eller både/och (stad i sin helhet).

Ytterligare en komplikation uppstår för församlingsdelar belägna i olika län. Enbart namnet anges vanligen, inte att en del åsyftas. A priori kunskap krävs om vilka församlingar som varit uppdelade och på vilka län, för att tolka namnet. Huruvida ett namn i ett län avser helheten eller delen i länet är dock inte givet på förhand, eftersom kravet att redovisa delarna

på separata formulär inte alltid följts — vilket indikeras av upprepade krav härpå i bl.a. anvisningarna till ifyllande av formulär (se avsnittet ”Anvisningar”) — eller har åtföljts med start vid olika tidpunkter.

Än mer graverande i detta sammanhang är att benämningen på en nivå uppenbarligen inte varit konsistent, särskilt i Västra Mellansverige och länen Skaraborg och Älvsborg. Begreppet församling har där ibland använts som uttryck för pastorat, och socken (den civila motsvarigheten till den kyrkliga församlingen) för församling, men inte på ett konsekvent sätt. Begreppet församling har använts även i gängse bemärkelse, varför ett formulär som innehåller tillägget församling till ett områdesnamn faktiskt kan avse antingen församlingen eller pastoratet med samma namn.

Uppgift om pastoratstillhörighet kan dessutom ha angivits i tabellhuvudet enbart i form av namn, inte explicit namn med tillägget pastorat. Om pastoratet inte har samma namn som församlingen ifråga, kan därför tabellhuvudets information tolkas som ett statistikområde bestående av två församlingar.

Som tidigare nämnts skulle koder anges för de geografiska namnen i samband med källberedningen på produktionsenheterna i syfte att underlätta hanteringen av inregistrerat material. Områdesnamn för vilka koder saknades i DDB:s interna kodlista, skulle erhålla nya koder. Det gällde i synnerhet pastorat, eftersom kodlistan huvudsakligen innehöll församlingsuppgifter. Principen att en församling skall ha en och samma kod oberoende av eventuella territoriella förändringar visade sig emellertid inte vara helt konsekvent genomförd i kodlistan, bland annat till följd av namnförändringar i församlingen, vilka i sin tur sammanhänger med territoriella förändringar.

Svårigheterna för excerptisterna att välja en relevant kod vid inregistreringen var således uppenbara i de fall formulärets tabellhuvud inte innehöll en entydig information och då kodlistan inte innehöll klartextnamn som överensstämde med de i källan.

DDB:s arbete med att validera kodningen av geografisk information i tabellverket har inletts. Hitintills har kontroller och erforderliga omkodningar utförts för formulär som a priori kunde misstänkas innehålla fel utifrån följande utgångspunkter: (a) Bristande överensstämmelse mellan registrerad klartext från källan och klartexten i kodlistan för den kod som inregistrerats, med hänsyn tagen även till eventuella oklarheter eller fel i kodlistan. (b) Bristande överensstämmelse i uppgifterna om koder och värdemängder mellan den s.k. Specifikationstabellen i formuläret och tabellhuvudet/formuläret i övrigt enligt i förväg specificerade regler. Observera att identifiering av formulär för kontroll (b) endast kan utföras på formulär från 1800-talet exklusive Folkmängdsformulären för urbana områden.

Källans formulär kontrollerades när källmaterialet var tillgängligt i form av papperskopior vid DDB (länen i Göteborgs landsarkiv: Göteborg och Bohus, Älvsborg, Skaraborg, Värmland) eller på microfiche vid Forskningsarkivet i Umeå (Vissa län från Härnösands landsarkiv: Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland). Övriga län kontrollerades med ledning av inregistrerad information av formulärens innehåll.

Resultaten visade att en omkodning till mindre omfattning var motiverad av fel utförda vid källberedning och registreringen vad gäller återgivning av klartexten i källan eller val av kod för klartexten när området var entydigt definierat. De flesta omkodningarna avsåg formulär med brister just i specificeringen av området i tabellhuvudet. Besluten baserades på kontroller av allt registrerat material för alla församlingar som innehöll namnelementet ifråga i källan och för församlingarna i pastorat med samma namn.

Det är viktigt att poängtera dels att endast vissa misstänkta feltyper/formulär kontrollerats hitintills och dels att det trots kontrollerna inte alltid varit möjligt att fastställa vilket område som avsetts. Sistnämnda gäller i synnerhet mortalitetsformulär under 1700-talet då specifikationstabeller saknas, eftersom de årsvisa variationerna i fruktsamhet och dödlighet är för omfattande för att vägledning skall kunna erhållas från en granskning av tidsserier. Vid en tidsserieanalys måste därtill effekter av eventuella territoriella förändringar i församlingar och pastorat bedömas (se t.ex. *Sveriges församlingar genom tiderna*, RSV 1989, en publikation som även finns tillgänglig på nätet). Hänsyn bör dock även tas till att en förändring inte alltid speglas i tabellverksmaterialet vid den tidpunkt som förändringen beslutades eller verkställdes enligt de officiella rapporterna.

Sammanfattningsvis

Uppgifterna i formulärens tabellhuvud är ibland utformade på ett sätt som inte medger en entydig tolkning av vilket geografiskt område som avses. Därmed kan heller inte förutsättas att den kod som påförts formuläret alltid är relevant. Målsättningen för DDB:s fortlöpande arbete är dock att successivt fastställa och säkerställa uppgifterna om vilka områden som formulärens statistik avser och att införa entydiga koder för såväl varje enskilt namngivet område som för det område som summan av de namngivna områdena i tabellhuvudet avser; d.v.s. det område som formulärets statistik åsyftar.

Sannolikt kommer ändock vissa oklarheter att kvarstå. Den enskilde användaren av det inregistrerade tabellverksmaterialet — likaväl som av källmaterialet i original — måste ta ställning till innebörden av den av prästen givna informationen, när den inte är tillräckligt specificerad för att på ett entydigt sätt kunna identifieras visavi de officiellt existerande indelningarna som församlingar och pastorat. Vilka formulär som avses, kan den enskilde identifiera på olika sätt: En indikation erhålls genom jämförelser mellan källans klartext och det standardiserade namnet enligt koden som påförts — ett namn som ansluter till den officiella namngivningen och som likaledes återfinns i databasen. En annan indikation är förekomsten av ett värde som avviker markant från ett förväntat värde enligt innehållet i föregående och efterföljande formulär (t.ex. folkmängd). En rekommendation är att alltid kontrollera specifikationstabellens innehåll visavi formulärets. Härvid bör dock observeras att namngivningen på områden i specifikationstabellen kan vara av högst skiftande kvalitet. Ibland är området betydligt noggrannare specificerat än i tabellhuvudet, och ibland föreligger det motsatta förhållandet. Vidare bör korskontroller inom och mellan formulär utföras med ledning av innehållet i de s.k. kalkyl-tabellerna i den mån där så är möjligt.

Områdets storlek

Områdena för vilket statistik erhålls i Tabellverket varierar betydligt, både avseende areal och folkmängd, även när endast icke-urbana områden betraktas. Generellt ökar arealerna för såväl församlingar som län från söder till norr, men samband mellan arealstorlek och befolkningsstorlek saknas. Det finns dock en tendens till att församlingarna i norra Sveriges kustland är såväl ytmässigt som befolkningsmässigt större än i mellersta och södra Sverige, åtminstone i slutet av tabellverksperioden, men inlandsförsamlingarna är stora och tämligen befolkningsfattiga.

En översiktlig bild av förhållandena ges i nedanstående tabell, där det ungefärliga antalet församlingar inom länen enligt indelningen år 1989 och länen befolkning år 1751 och 1855 – ungefär vid början och slutet av tabellverkstiden – redovisas.

Församlingarnas antal år 1751 och 1855 är skattade med ledning av uppgifterna i Nationell Arkiv Databas (NAD), Riksarkivet, som i sin tur baseras på information ur publikationen *Sveriges församlingar genom tiderna* (RSV 1989). Den uppftar både territoriella församlingar och övriga församlingar som bildats för särskilda ändamål eller grupper av individer. Anledningen till att en exakt siffra inte kan ges är främst att dateringen av förändringar (församlingars tillkomst och uppgående i andra församlingar) i denna publikation inte alltid är exakt. Observera att Stockholm utgör ett eget län under tabellverkstiden, men inte i modern tid.

Därtill redovisas antalet församlingar i dåtida län enligt Statistisk Tablå öfver Länens och Socknarnes Ecclesiastiska, Administrativa och Juridiska indelningar i Sverige ordnad efter nyare Kartor och officiella handlingar af August Hahr. Stockholm 1861. Som synes föreligger avvikelser, som inte enbart kan förklaras med hjälp av en något avvikande länsindelning, eftersom det totala antalet församlingar här är mindre. Även om enbart territoriella församlingar medtas åren 1751 och 1855 (2.397 respektive 2.461) är antalet färre hos Hahr. En bidragande orsak kan vara att Hahr samredovisar kapell och moderförsamlingar, vilket inte görs i produkterna från RSV och NAD.

Huruvida ett kapell/ett kapellag utgjorde en särskild församling eller ej var förr ofta obestämt. Härvid kan även nämnas att kyrkbokföringen ibland innebar att gemensamma böcker fördes för flera församlingar. Vissa uppgifter härom finns sammanställda i nämnda RSV-publikation. En tentativ slutsats är att Hahrs förteckning snarast speglar den indelning för vilken statistik vanligen producerades, inklusive Tabellverket. En indikation på att statistikområdet i Tabellverket kunde innefatta kapell under ett församlingsnamn —även när så ej anges explicit —är att anvisningarna till prästerna i Mortlitetsformulären 1821-1859 beträffande Specifikationstabellens ifyllande poängterar att ”Annexer och Capeller få icke uti Art. W med Moder-Församling sammanräknas, utan böra alla, näst efter henne, särskildt upptagas”. Resultatet i tabellen nedan utgör således ytterligare ett exempel på svårigheterna att bedöma täckningsgraden i Tabellverkets statistik.

Folkmängdsuppgifterna är hämtade från SCB:s publikation *Befolkningsutvecklingen under 250 år* (1999:2) och refererar till den då aktuella länsindelningen. Det innebär att folkmängd saknas för år 1751 i länen (a) Örebro, som innefattats i Värmlands län, (b) Västernorrland och Jämtland, som här innefattats under Gävleborgs län, (c) Norrbotten, som innefattats under Västerbottens län. Uppgifterna för riket avser åren 1750 och 1855. Sistnämnda år finns även uppgifter publicerade på församlings- och länsnivå i ovannämnda Statistiska Tablå av A.Hahr; uppgifter som anges vara hämtade från Statistiska Centrabyrån. Eftersom det föreligger varierande grad av avvikelser mellan SCB-publikationen 1999 och Hahr 1861, anges även Hahrs uppgifter i kursiverad stil i tabellen nedan.

Observera att en aggregering av de registrerade uppgifterna Folkmängdsformulären i Tabellverket till länstabeller — eller rikstabeller — inte kan rekommenderas, eftersom omfattningen av luckorna i materialet ännu inte är klarlagd.

Folkmängd och församlingar på länsnivå — en översikt

Län	Länsnamn	Församlingar			Folkmängd		
		1751	1855	1861	1751	1855	
		NAD	NAD	Hahr	SCB	SCB	Hahr
01	Stockholms stad	121	117	8	55.700	97.952	96.976
02	Stockholms län			106	91.399	118.056	118.169
03	Uppsala län	106	106	88	63.895	90.877	90.732
04	Södermanlands län	94	93	97	79.817	123.684	123.714
05	Östergötlands län	168	163	156	128.911	231.358	230.296
06	Jönköpings län	125	124	130	106.317	166.591	167.396
07	Kronobergs län	89	84	83	67.283	143.707	142.716
08	Kalmar län	101	101	98	96.053	212.432	213.721
09	Gotlands län	93	94	93	24.562	46.985	=
10	Blekinge län	32	34	35	35.694	111.255	=
11	Kristianstads län	143	143	147	90.335	196.206	197.906
12	Malmöhus län	263	262	250	105.163	268.579	266.819
13	Hallands län	100	100	91	58.234	110.815	110.875
14	Göteb. och Bohus län	92	99	85	76.537	196.662	196.391
15	Älvsborgs län	216	216	219	115.853	254.290	253.428
16	Skaraborgs län	278	269	256	97.918	208.795	208.846
17	Värmlands län	81	89	89	96.340	232.521	235.551
18	Örebro län	61	62	60		142.863	140.997
19	Västmanlands län	67	66	72	71.952	98.879	98.402
20	Kopparbergs län	56	59	41	97.428	158.775	158.298
21	Gävleborgs län	47	53	47	111.890	126.368	126.825
22	Västernorrlands län	59	68	61		107.634	107.716
23	Jämtlands län	53	66	47		56.127	56.041
24	Västerbottens län	11	27	20	36.869	75.974	75.970
25	Norrbottnens län	20	22	20		58.835	63.653
	RIKET	2.476	2.517	2.371	837.024	1765.114	(saknas)

Källor: Nationell Arkiv Databas, Riksarkivet, Befolkningsutvecklingen under 250 år (Demografiska Rapporter 1999:2, SCB), Statistisk Tablå öfver Länens och Socknames Ecclesiastiska, Administrativa och Juridiska indelningar i Sverige ordnad efter nyare Kartor och officiella handlingar af August Hahr. Stockholm 1861.

Innehåll i Folkmängdsformulär

Variablerna är fördelade på följande översikter:

- *Befolkningens sammansättning efter ålder, kön och civilstånd*
- *Befolkningsförändringar de senaste fem åren*
- *Social indelning: yrke, stånd m.m.*
- *Omständigheter — Hushåll/matlag och inrättningar*
- *Anmärkningar — övriga sporadiskt förekommande uppgifter*

Inledning

Folkmängdsformulären beskriver befolkningens sammansättning i olika avseenden vid utgången av det år som angivits på formuläret. Den grundläggande informationen avser sammansättningen efter ålder, kön och civilstånd samt sociala/yrkesrelaterade indelningar över antingen den förvärvsarbetande befolkningen, hela befolkningen eller både/och beroende på formulärupplaga. Under 1800-talet (1805 ff.) finns därför kalkyltabeller med summariska uppgifter om befolkningens förändringar under de fem åren sedan föregående formulär för det aktuella geografiska området, dels specifikationstabeller med summariska uppgifter det aktuella året för området ifråga och —ofta— andra näraliggande områden inom samma pastorat eller prosteri. Dessutom innehåller folkmängdsformulären viss information om hushåll och olika typer av inrättningar. Den information som finns i specifikationstabellen om boskap och utsäde har dock inte inregistrerats eftersom den endast förekommer under en kortare tid, 1805–1810, och därtill anses vara mindre tillförlitlig.

De tabellariska översikterna visar vilken information som finns, och var den kan återfinnas, i folkmängdsformulären. Formulär med nummer slutande på 10 är landsbygdsformulär, och formulär med nummer slutande på 20 är stadsformulär. För att åskådliggöra innehållet i folkmängdsformulären med hänsyn till formulärupplagornas skiftande utformning, har informationen sammanställts i översiktstabeller för variabelgrupper som kan knytas till olika teman. Därigenom erhålls även indikationer på graden av jämförbarheten över tiden för en viss variabel eller en viss fördelning.

I respektive översiktstabell inryms de tabeller i formuläret som kan hänföras till det angivna temat. Översiktstabellerna är strukturerade på följande sätt. Varje unik typ av fördelning – t ex befolkningen efter åldersklasser och kön – finns på en egen rad. Fördelningens förekomst i källans olika formulärupplagor (formnr 100–620) redovisas med hänvisning till var i källans formulär fördelningen återfinns. Beteckningarna i översiktstabellernas celler svarar mot formulärens beteckningar på tabeller, artiklar, paragrafer eller anmärkningar. I vissa fall används dock av utrymmesskäl förkortade beteckningar; exempelvis förkortas källans ”Tab. III” och ”Art. IV” till *T.III* och *A.IV*. Den exakta utformningen av informationen i källan kan lätt kontrolleras (se under länken ”Originalformulär”, där formulärupplagorna finns återgivna).

För överskådlighetens skull beaktas inte vissa mindre variationer över tiden i källans indelning, t.ex. vissa variationer i klassgränserna för ålder. Större variationer i en typ av fördelning i källan redovisas emellertid på olika rader i översikten. Dessa hålls samman i block som avgränsas från andra typer av fördelningar med fet stil. Dessutom redovisas alltid indelningen från den s.k. specifikationstabellen på egen rad inom blocket eller i ett eget block beroende på innehåll. Då anges, i förtydligande syfte, Spec före uppgiften om typ av fördelning. Översikten över den sociala indelningen är dock, på grund av innehållets komplexitet i källan, gjord efter delvis andra principer.

För förståelsen av Tabellkommissionens intentioner och av de svårigheter, som kunde möta prästen vid ifyllandet av de statistiska uppgifterna, är det viktigt att ta del av såväl originaltabellernas uppställning, ordval etc, som av de anvisningar som styrde prästens arbete. Viktiga punkter i formulärens anvisningar avseende enskilda variabler tas kortfattat upp i anslutning till respektive översiktstabell.

Observera att folkmängdsformulären innehåller flera möjligheter att ta fram central information, t.ex. församlingens totalbefolkning. I anvisningarna anges vilka summor i olika artiklar (tabeller i källan) som ska överensstämma. Dessa uppgifter medger således en viss kontroll av kvaliteten på innehållet i formulärens olika delar. I t.ex. formulären för åren 1805-1820 ska summorna A (A.I), B (A.II), D (A.IV) och E (A.V) överensstämma, vilka avser samtliga boende i församlingen. Däremot kan summan i C (A.III), en kalkyltabell som behandlar jämförelse mellan perioderna) avvika från de tidigare nämnda summorna. I sådana fall förväntades prästen ge en förklaring därtill. Även i senare formulärupplagor ska motsvarande typer av summor överensstämma.

Befolkningens sammansättning efter ålder, kön, civilstånd och stånd

Tabellen innehåller två huvuddelar. I den ena redovisas fördelning efter ålder, kön och civilstånd. I den andra är befolkningen fördelad på stånd samt civilstånd och kön.

Formulärnr	100	200	310	320	410	420	510	520	610	620
Land (L), Stad (S)	L+S	L+S	L	S	L	S	L	S	L	S
Första år	1749	1775	1805	1805	1825	1825	1840	1840	1855	1855
Befolkning, fördelad på										
Ålder (minst 21 kat), kön	T.III	T. III	A.I	A.I	A.I	A.I	A.I	A.I	A.I	A.I
Spec: Ålder (3 kat), kön			A.VIII		A.VIII		A.VII		A.VII	
Civilstånd (4 kat), kön	T.III	T. III	A.II	A.II	A.II	A.II	A.II	A.II	A.II	A.II
Spec: Civ.stånd (3 kat. inkl. barn), kön					A.VIII					
Spec: Civ.stånd (3 kat. exkl. barn), kön							A.VII		A.VII	
Stånd (6 kat), civ.stånd, kön			A.V							
Stånd (5 kat), civ.stånd, kön				A.V						
Stånd (7 kat), civ.stånd, kön					A.V	A.V		A.IV		A.IV
Stånd (8 kat), civ.stånd, kön							A.IV		A.IV	

T= Tabell, A= Artikel

Några kommentarer kring åldersuppgifterna

Åldersklasserna enligt Tabellverkets formulär är inte lika entydigt definierade som i modernare befolkningsstatistik. Här anges nämligen oftast åldern mellan födelsedagar; dvs åldersgruppen 5 till 10 innefattar alla som fyllt fem men ej fyllt tio. Observera att i sista formuläret anges inte åldern utan levnadsåret; med fjärde till sjunde levnadsåret menas således åldersåren tre till sex. Vissa variationer i ålderskategorier finns mellan olika formulärupplagor. Särskilt för de äldsta åldersgrupperna blev uppgifterna mer specificerade över tiden. Från 1825 redovisas varje enskilt åldersår över 100. Bland spädbarn och ungdomar avviker åldersindelningen från de femårsintervall som annars används. Spädbarn redovisas alltid separat, liksom barn i åldern från 1 år upp till 3. I åldersspannet 3 till 10 år finns dock två varianter. Alla formulär utom den sista upplagan år 1855 har de två klasserna ”mellan 3 och 5 år” respektive ”5 och 10 år”. I det sista formuläret används i stället indelningen ”fjärde till sjunde” respektive ”åttonde till tionde levnadsåret”, alltså med modernt språkbruk åldersgrupperna 3–6 och 7–9. Fr.o.m. 1825 är dessutom ålderskategorien 15–19 uppdelad i två grupper; ”mellan 15 och 18” respektive ”... 18 och 20”.

Befolkningsförändringar under de senaste fem åren

I tabellen redovisas olika komponenter av befolkningsförändringar under den 5-årsperiod som närmast föregick aktuellt formulärår. Tre huvuddelar kan identifieras; en del som behandlar in- och utflyttande främlingar, en med uppgifter om flyttningsförändringar och en med summering av födda och döda.

	Formulärnr	100	200	310	320	410	420	510	520	610	620
	Land(L), Stad(S)	L+S	L+S	L	S	L	S	L	S	L	S
	Första år	1749	1775	1805	1805	1825	1825	1840	1840	1855	1855
Innehåll	Fördelat på										
Inflyttande främl. 5 sista åren	Civilstånd, kön		T.IV:C								
Utflyttande främl. 5 sista åren	Civilstånd, kön		T.IV:C								
Folkmängd från föreg. 5-årsperiod	Kön			A.III	A.III	A.III	A.III	A.VI	A.VI	A.VI	A.VI
Nuvarande folkmängd	Kön							A.VI	A.VI	A.VI	A.VI
Inflyttade sista 5 åren	Kön			A.VII	A.VII	A.VII	A.VII				
Utflyttade sista 5 åren	Kön			A.VII	A.VII	A.VII	A.VII				
Mer in- än utflytt. Sista 5 åren	Kön							A.VI	A.VI	A.VI	A.VI
Mer ut- än inflytt. Sista 5 åren	Kön							A.VI	A.VI	A.VI	A.VI
Föd-/död-netto Sista 5 åren	Kön			A.III	A.III	A.III	A.III				
Födda sista 5 åren	År, kön							A.VI	A.VI	A.VI	A.VI
Döda sista 5 åren	År, kön							A.VI	A.VI	A.VI	A.VI
Hittebarn sista 5 åren	Kön							A.VI	A.VI	A.VI	A.VI

Kommentarer om flyttningar

Uppgifter om flyttningar saknas före 1775. I folkmängdsformulären 1775-1800 anges in- respektive utflyttande ”främlingar” de senaste fem åren som en av undergrupperna i Ståndstabellen. I formulären 1805–1835 redovisades likaledes antalet in- respektive utflyttade, men i senare års formulär anges endast nettoflyttningen under 5-årsperioden, dvs. antingen antalet mera in- än utflyttade. (Jämför uppgifter i mortalitetsformulären.)

Kommentarer om födda och döda

Redovisningen av födda och döda de senaste fem åren avviker från den angående flyttarna. Under perioden 1805–1835 anges enbart den naturliga folkökningen (födelse-/dödnnetot) medan antalet födda och döda finns redovisade årsvis i formulären 1840–1855.

Social indelning: yrke, stånd m m

Den avdelning av folkmängdstabellerna som redovisar yrkes- och ståndsuppgifter tillhandahåller egentligen ingen regelrätt yrkesindelning. Detta återspeglas också i formulärens rubriker. I den första formulärupplagan är rubriken *Stånd*. Därefter anges innehållet till *Efter Stånd och Villkor*. Först i de sista formulären – år 1855 – avses *Efter Lefnadsyrken och Villkor*.

I stället kan innehållet i dessa tabeller snarast beskrivas som en social indelning av de samhällen som de enskilda församlingarna utgjorde. Indelningsgrunden som användes var av tämligen olikartad karaktär, som yrkestillhörighet, nationalitet, religion, ekonomiska villkor osv. Utgångspunkten var också i stor utsträckning knuten till ståndssamhällets kategorier, i synnerhet under den tidigaste perioden, och informationen är också knuten till hushållet som samhällets grundläggande organisation. Familjemedlemmar fördes i första hand till den kategori som den manliga hushållsföreståndaren tillhörde.

Från 1805 och framåt är uppgifterna strukturerade i paragrafer som sammanhåller verksamhetsområden, som t.ex. hantverk, bruk och industrier, kyrka och skola, handel, militär, sjöfart, jordbruk samt sådant som inte är direkt yrkesrelaterat som fattiga, lappar, fångar och kvinnor. I de enskilda paragraferna kan också dubbelredovisningar förekomma, för vilka det fanns särskilda föreskrifter för hur informationen skulle hanteras. För varje paragraf görs summeringar som sedan sammanställs i den paragraf som motsvarar totalbefolkningen (se nedan om paragrafernas struktur). Denna paragraf ger en grov näringsmässig befolkningsstruktur, men eftersom den inte är enhetlig i indelningsgrunden och att yrken presenteras på olika sätt, kan den vara svår att använda. Paragraferna är vidare strukturerade i tre skilda delar, som här fått beteckningen moment. Dessa är:

- Moment A (förkortat Mom.A) som främst redovisar män.
- Moment B (Mom.B) som innehåller kvinnor och barn. I formulär 310 och 320 ingår även fattiga, lappar samt summeringen av den totala folkmängden.
- Moment C (Mom.C) där de olika paragrafernas summeringar förs ihop till en totalsummering ”Hela Folkmängden”. I formulär 310 och 320 ingår denna summering i moment B.

Vidare finns i vissa formulär notinformation till några paragrafer med uppgifter om personer redovisade på andra ställen som också idkar verksamhet hemmahörande i aktuell paragraf. Genom att informationen i yrke/ståndstabellerna är så omfattande och komplex, blir det svårt att presentera informationen på samma sätt som för övriga delar av tabellverksformulären utan att förlora överskådligheten. De olika uppgifterna har därför grupperats på ett sådant sätt att det huvudsakliga innehållet framgår. För exakta uppgifter bör originalformulären undersökas liksom föreskrifterna till prästerna hur formulären skulle användas. (Se ”Originalformulär” och ”Anvisningar för formulär”.)

De paragrafer som redovisas i tabellen återfinns för formulär 310–420 i A.IV och för formulär 510–620 i A.III.

	Formulärnummer	100	200	310	320	410	420	510	520	610	620
	Land(L), Stad(S)	L+S	L+S	L	S	L	S	L	S	L	S
	Första år	1749	1775	1805	1805	1825	1825	1840	1840	1855	1855
Stånd	Kön	T.III									
Stånd	Kön, civilstånd		T.IV								
<i>Moment A</i>											
Yrken*	Mankön			§a-f, h	§ a-c, e-g	§a-g, h	§ a-c, e-f, i				
Yrken*	Mankön, civilstånd, hustrur							§ a-f, i, l	§ a-e, f-h	§ a-f, i, l	§ a-e, g-h
Hantverkare	Yrkesposition**, ibl. efter kön			§ g	§ k	§ i	§ h				
Hantverkare	Yrkesposition**, civ.stånd, hustrur							§ g	§ k	§ g	§ k
Fabrik, bruk	Yrkesposition**, ibland efter kön			§ k	§ h	§ h	§ g				
Fabrik, bruk	Yrkesposition**, civ.stånd, hustrur							§ h	§ i	§ h	§ i
Handlare i stad	Yrkesposition**				§ d		§ d				
Handlare i stad	Yrkesposition**, civ.stånd, hustrur								§ f		§ f
Fattiga, fångar, lappar	Kön			§n-o mom B	§ n (ej lappar) mom B	§ I-m	§ I (ej lappar)				
Fångar, lappar	Mankön, civilstånd, hustrur							§ m-n	§ I (ej lappar)	§ m-n	§ I (ej lappar)
Fattiga	Mankön, civilstånd, hustrur							§ o	§ n	§ o	§ n
Utlänningar, mosaister	Mankön						§ k				
Utlänningar, mosaister	Mankön, civilstånd, hustrur							§ h	§ m	§ k	§ m
<i>Moment B</i>											
Kvinnor, barn	Kvinnor (ibl enl. makes yrke), barn efter kön			§ l	§ l	§ o	§ n	§ p	§ o	§ p	§ o
Ogifta kvinnor	Kvinnokön			§ m	§ m	§ p	§ o				
Ogifta kvinnor	Kvinnokön, barn utom äktenskap							§ r	§ p	§ r	§ p
<i>Moment C</i>											
Summering	Kön			§ p mom B	§ o mom B	§ r	§ p	A.III: C	A.III:C	A.III:C	A.III:C
<i>Noter</i>											
Notinfo	Noterings-information							x	x	x	x
Notinfo, kvinnor, lyten, skolbarn	Noterings-information*** Kön, ålder							x	x	x	x

T= Tabell, A= Artikel

* Yrken inom paragraferna för kyrka, skola, ämbets- och tjänstemän, militärer, sjöfart, ur tjänst gångna m.m., jordbruk, privatanställda samt gästgivare.

** Med yrkesposition avses uppgifter om t ex anställningsförhållanden eller kvalifikationsnivåer, med beteckningar som ägare, mästare, gesäller, bodbetjänter osv.

*** Denna noteringsinformation hör egentligen inte hemma i A.III, men eftersom noten innehåller en del kvinnoyrken så redovisas den här.

Förutom i de avdelningar som specifikt var avsedda för redovisning av yrken och stånd, kan sådana uppgifter även återfinnas i olika anmärkningar som prästerna förde in i formulären. Sådana anmärkningar är ännu inte inkluderade i den övriga yrkes-/ståndsinformationen. Eftersom indelningen skedde efter flera olika principer, varierade strukturen i olika formulär. Ibland var verksamhetsinformationen den primära indelningsgrunden, men i andra kunde det vara kön eller nationalitet. Även om alla implikationer av detta inte kan tas upp, så ska här nämnas några grundelement i hur uppgifterna förts över tid.

- *Stad–land.* Fram till 1805 var innehållet i yrke/ståndstabellerna gemensamt för stad och landsbygd. Från och med 1805 skiljer sig informationen i formulären åt mellan dessa typer av miljöer.
- *Summeringar.* Möjligheterna till summering av information varierar över tid. I den första formulärupplagan 1749–1772 (formnr 100) saknades föreskrifter hur uppgifter om personer med flera yrken skulle hanteras. Åren 1775–1800 (formnr 200) angavs däremot att informationen kunde dubbleras, alltså att en person med flera verksamheter redovisades på flera ställen i tabellen. Därmed kan inte uppgifterna summeras och utan vidare undersökning användas till att redovisa församlingens sociala struktur. Fortsättningsvis, alltså från formulär 310 (för landsbygd) och 320 (för städer) med startår 1805, föreskrevs emellertid att personer endast fick redovisas en gång i yrke/ståndsavdelningen. Därigenom motsvarar summeringen i Mom.C församlingens totalbefolkning.
- *Verksamma inom särskilt yrke.* Eftersom personerna endast redovisades med ett unikt yrke, kan man inte få fram alla verksamma inom ett särskilt yrke eller yrkessektor 1805–1835 (formnr 310–420). För perioden 1840–1855 är detta delvis möjligt genom att utnyttja dessa formulärs notinformation samt de hänvisningar som finns inom vissa paragrafer. Observera också vad som redovisas i sista punkten angående kvinnors yrkesverksamhet.
- *Utlänningars och mosaisters yrken.* En annan effekt av att det funnits flera olika indelningsgrunder vid förändret av yrkes- och ståndstabellerna är att all information inte har samma precision. För utlänningar och mosaister framgår inte vilket yrke de utövade. I stället får vi enbart hänvisning till den paragraf där deras verksamhet hörde hemma. Samma förhållande gäller för större delen av de fall där kvinnlig näringsverksamhet kan ha förekommit.

Kvinnor. Redovisningen av kvinnor förändrades över tid och är mycket komplicerad att följa. Ibland var grundprincipen att de fördes till männens verksamhet, men ibland redovisades de i särskilda paragrafer. Hade kvinnor egen yrkesverksamhet behandlades det också olika i olika formulär.

I de två första formulärupplagorna (formnr 100 och 200 för perioden 1749–1800) redovisades kvinnor i anslutning till männen. I de formulär som användes 1805–35 (formnr

310 och 410 för landsbygd, 320 och 420 för städer) fördes uppgifterna om kvinnor i särskilda paragrafer under A.IV, Mom.B, *Qvinnkönet och Barn*, med hänvisning till makens yrkesverksamhet för hustrur. Däremot kunde de dubbelföras också i ”mansparagraferna”. I formulär 310 (1805–1820) skulle änkor som fortsatte sina mäns verksamhet antecknas i den relevanta verksamheten, men skulle dras bort vid summeringen av paragrafen. Detta gäller också för formulär 320 (1805–1820), där det också poängteras att hustrur med eget näringsfång skulle hanteras på motsvarande sätt. Kvinnlig arbetskraft kunde också redovisas. Den huvudsakliga redovisningen av kvinnor gjordes emellertid i A.IV, Mom.B, där samtliga kvinnor skulle innefattas. Dessa uppgifter i sin tur bildade underlag för överföringen till paragrafen för summeringen av folkmängden (A.IV. Mom.C).

I formulären 410 och 420 (1825–1835) fördes änkor ”som fortsätta Männernes Näringsfång” endast i paragrafen under A.IV, Mom.B, vilket också gällde för hustrur som hade eget näringsfång skilt från mannens. I övrigt redovisades kvinnor i några ytterligare paragrafer (uppgifter om kvinnliga arbetare vid bruk, fattiga, lappar och fångar), men dessa uppgifter fördes inte över i ”*Hela Folkmängden*” (A.IV. Mom.C), I stället redovisades samtliga kvinnor i paragraferna under A.IV, Mom.B, *Qvinnkönet och Barn*, och det är endast från dessa paragrafer som uppgifter fördes över till befolkningens totalsammanställning.

Under den sista perioden fr.o.m.1840 (formnr 510 och 610 för landsbygd, 520 och 620 för städer) redovisades återigen hustrur i de paragrafer där deras makar fördes. I dessa paragrafer summerades antalet hustrur, en summa som överfördes till totalsummeringen av befolkningen. Om de hade eget näringsfång redovisades detta som extrainformation i A.III. Mom.B (Öfriga Qvinnkönet och Barn under Tio År), dock utan att där inkluderas i paragrafens summering. Endast de hustrur som levde åtskiljda från sina män, redovisades som med eget näringsfång. De kvinnor, såväl gifta som änkor och ogifta, som räknades till de fattiga redovisades enbart i därför avsedd paragraf. I övrigt redovisades änkor och ogifta enbart i kvinnoparagraferna, men med hänvisning till andra paragrafer i förekommande fall.

Perioden 1805–1855 (formnr 310 till 620) redovisades kvinnlig arbetskraft i vissa paragrafer, främst vid bruk men även i de för handel och hantverk. Liksom i de ovan nämnda fallen inkluderades de ej när paragrafsumman överfördes till totalsummeringen i A.III, Mom.C. Dessa kvinnor redovisades också och i första hand i kvinnoparagraferna (A.III, Mom.B).

Kodning av yrken

Mångfalden av information och förändringar över tid gör yrkes- och ståndsuppgifterna svårhanterliga i forskning. Ett av problemen är det som redan antytts om att indelningen inte alltid hänför sig till yrken och att det inte enbart är den yrkesverksamma befolkning som åsyftas i tabellerna utan även familjemedlemmar. Vidare är beteckningarna inte helt entydiga. Ett sätt att gå till väga för den som vill använda informationen, är att i källan identifiera de uppgifter som är av intresse. För den som är ute efter enskilda uppgifter kan detta vara den lämpligaste lösningen. Ett annat sätt är att använda de kodnings- och klassifikationssystem som tagits fram för att bättre organisera informationen. Här bör emellertid påpekas att de svårigheter som antytts ovan även skapar problem när man ska försöka skapa ett generellt kodningssystem. Vissa kompromisser måste till och mångtydigheten i en del beteckningar kan inte alltid avspeglas i koderna. Dessutom motsvarar de klassifikationssystem som här använts två sätt att dela in informationen. Andra indelningsgrunder är möjliga, men utifrån de tillgängliga koderna bör det vara möjligt att anpassa dessa även till andra behov. Slutsatsen är

således att användaren bör granska klassifikationssystemet och de koder som systemet gett upphov till för att därigenom kunna ta ställning till hur uppgifterna kan användas.

Förutom de uppgifter som kodats och införlivats i klassifikationssystemen, finns även en del ytterligare information som berör yrken och social struktur. I vissa fall kunde präster föra in uppgifter av yrkeskaraktär som anmärkningar i formulären. Dessa uppgifter har inte kodats och återfinns heller inte i yrkes- och ståndstabellerna. Likaså finns vissa uppgifter om kvinnoyrken (barnmorskor, lärarinnor) i en not med disparat innehåll (se tabellen ovan, notinfo kvinnor, lyten, skolbarn). Inte heller i detta fall har uppgifterna inkluderats i den övriga yrkesinformationen.

Alla beteckningar i yrkes- och ståndstabellerna har klassificerats enligt två system - HISCO och SNI92. Här ges en kortfattad redogörelse för de två systemen. Utförligare presentation kommer att finnas i en särskild dokumentation. Vidare görs en åtskillnad mellan yrken och yrkesposition. Observera att varken HISCO eller SNI92 kan automatiskt översättas till en social hierarki, även om sådana inslag finns i HISCO. För den som önskar göra en indelning enligt sociala statusgrupper eller sociala klasser, kan dessa klassifikationssystem användas tillsammans med de variabler som anger yrkesposition (exempelvis mästare, gesäll o.s.v.).

Först följer här några kommentarer kring begreppet yrkesposition. I beskrivningen av yrkes- och ståndsinformationen ovan (se tabellen) görs för vissa paragrafer från formulärnummer 310 till 620 (perioden 1805-1855) en skillnad mellan yrken och yrkesposition med följande innebörd. I de tabeller som behandlar hantverk, bruk och industri samt handel gav varje verksamhet upphov till en egen rad i formuläret. I dessa verksamheter fanns olika uppgifter eller kvalifikationsnivåer – vad som här benämns yrkesposition. Det kan röra sig om positioner som ägare, mästare, gesäll, lärling, arbetare, kontorspersonal m.m. I formulären återfinns denna information i kolumner. Dessa kolumner motsvaras av variabler i databasen, vilket gör att den som vill ha uppgift om exempelvis skomakargesäller måste söka såväl på koden för skomakare i själva yrkesvariabeln som på den särskilda variabeln för gesäller. Genom numren i variabelnamnen kan olika yrkespositioner identifieras. Dessa är:

1. Patroner, ägare
2. Mästare, husbönder inom handel
3. Gesäller
4. Lärlingar
5. Gossar
6. Arbetare, verkdrängar
7. Bodbetjänte, handelsbetjänte
8. Kontorister, bruks- och kontorsbetjänte
9. Kvinnliga biträden

I en del fall kan dock uppgifterna vara kombinerade. Detta finns utförligare redovisat i den särskilda yrkesdokumentationen.

Kodningens grundstruktur är tagen från HISCO (Historical International Standard Classification of Occupations), som är ett resultat av ett internationellt samarbete med syfte att etablera ett gemensamt klassifikationssystem för historiska yrken i olika länder. Detta system baseras på ISCO-68, som framtagits av ILO för internationell statistik. ISCO likaväl som HISCO är ett klassifikationssystem baserat på vilken typ av arbete som utförs i olika yrken. För varje unikt yrke finns en särskild femställig sifferkod (t.ex. 80110), vidare en benämning för yrket (för koden 80110 är den *Shoemakers*) samt slutligen en definition som

beskriver "... the general functions and the principal duties and tasks of the workers classified under the title and code number concerned." (*International Standard Classification of Occupations*, revised version 1968, ILO Geneva 1969, p. 5). Som exempel ges här beskrivningen av skomakare: "Makes leather footwear to requirements of individual customers. May also carry out repairs".

HISCO innehåller fyra nivåer (*major group, minor group, unit group och occupations*) som var och en innehåller mer preciserade beskrivningar av verksamheten ner till det enskilda yrket. De olika nivåerna innehåller således samma typ av information, men på olika precisionsnivå.

Den första siffran i den fem-siffriga koden motsvarar *major group*. Den beskriver yrket på den mest generella nivån och består av följande åtta grupper med vilken första siffra de motsvarar inom parentes:

- Professional, technical and related workers (major group 0/1).
- Administrative and managerial (in HISCO with supervisors included, major group 2).
- Clerical and related workers (major group 3).
- Sales workers (major group 4).
- Service workers (major group 5).
- Agricultural, animal husbandry and forestry workers, fishermen and hunters (major group 6).
- Production and related workers, transport equipment operators and labourers (major group 7/8/9).

Under varje major group finns ett antal *minor groups*, motsvarande andra siffran i koden, som håller samman större yrkesgrupper. Några exempel på minor groups är *teachers* och *jurists* under major group professionals, *protective service workers* under service workers och *food and beverage processors* under production workers. Nästa detaljeringsnivå är *unit group* (motsvarande den tredje siffran i koden). Den fullständiga femstelliga koden slutligen motsvarar det enskilda yrket (*occupation*). Sockerbagare med koden 77630 kan tas som exempel. Detta yrke placeras yrket i major group *Production and related workers*, representerad av den första siffran i koden. Den andra siffran preciserar yrket till att tillhöra minor group *Food and beverage processors*. Den tredje siffran anger rätt unit group, som i detta fall har benämningen *Bakers, pastry cooks and confectionary makers*. Slutligen ger den fullständiga femstelliga koden det unika yrket, i det här fallet *Pastry makers*.

Följande sammanställning ger antalet koder i varje nivå, dels i HISCO som innehåller det fullständiga kodsystemet och dels i hur många av dem som utnyttjats i kodningen av Tabellverket. Några koder är nyskapade i tillämpningen för HISCO. Som synes täcks en stor del av uppgifterna upp på minor och unit group nivå. Många yrken (och unit och minor groups) i HISCO är inte aktuella för denna tid. Dessutom är beskrivningarna för många enskilda yrken i HISCO på en sådan precisionsnivå som inte har någon motsvarighet i Tabellverkets yrkesbeteckningar.

	HISCO	Tabellverket
Major groups	8	8
Minor groups	83	61
Unit groups	284	158
Occupations	1506	308

I huvudsak har kodningen till HISCO varit möjlig att utföra utan större problem. Vissa modifieringar har dock varit nödvändiga. Ibland har informationen i yrkesbeteckningen inte varit tillräcklig för att kunna identifiera det enskilda yrket. Flera olika koder kan vara möjliga. I sådana fall görs en rimlighetsbedömning kring vad yrkesbeteckningen troligast kan ha haft för betydelse under Tabellverksperioden. Den otillräckliga informationen gör också att beteckningen inte kan placeras på yrkesnivå. I en del fall kan också flera yrken ha redovisats tillsammans. Dessa yrken har blivit kodade enligt någon av de högre nivåerna, som t.ex. unit, minor eller major group. Några sådana generella nivåer har fått ge underlag för nya koder, som 70000 för industrier och bruk, ospecificerade, och 80000 för ospecificerad hantverksproduktion. Vidare så finns det en mängd olika uppgifter som inte är egentliga yrken, som t.ex. sociala förhållanden, ståndstillhörighet, nationalitet, ålder och civilstånd. De har placerats i några nyskapade koder (från 99940 till 99990).

HISCO-koden motsvarar den HISCO-grupp som identifierats. Däremot kan olika beteckningar rymmas inom samma kod. Bokhandlare och diversehandlare exempelvis har samma kod — 41030. Därför har ett *HISCO-nummer* lagts till för att särskilja om beteckningar inom samma HISCO-kod har någon betydelsebärande skillnad. Bokhandlare anges med HISCO-nummer 2 medan diversehandlare får HISCO-nummer 3. HISCO tillsammans med HISCO-nummer används för att identifiera unika betydelsebärande enheter. I många fall indikerar beteckningen att uppgifter inte hänför sig till personernas egna yrken. I stället kan det röra sig om släktrelation till den som har eller har haft yrket, t.ex. barn till hantverkare eller bondänka. HISCO-numrens organisation ger viss vägledning om sådant. Likaså kan man från HISCO-numret sluta sig till om uppgiften härrör från notinformation och om yrkesinformationen är förtryckt eller ej.

HISCO bygger således på yrkesinnehåll. Däremot har formulärens uppgifter ibland en delvis annan karaktär. I synnerhet de paragrafer som innehåller bruk och industrier är mer uppbyggda efter näringsgren. Därför finns också en näringsgrenskodning tillgänglig. Den baserar sig på SNI92 (*Standard för svensk näringsgrensindelning* 1992, Mis 1992:6, SCB). SNI "... är en standard för klassificering av produktionsenheter - företag, arbetsställen etc. - till näringsgrenar/branscher". Själva koden är femställig och består av fyra olika nivåer, *huvudgrupp* (motsvarande de två första siffrorna, t ex 75: Offentlig förvaltning och försvar), *grupp* (de tre första siffrorna, t.ex. 752: Utrikesförvaltning, försvar, lagövervakning och brandskydd), *undergrupp* (de fyra första siffrorna, tex 7522: Totalförsvar) och slutligen *detaljgrupp* (samtliga fem siffror, t.ex. 75222: Arméförsvar). De flesta yrken täcks upp på undergruppsnivå men i praktiken är nivån huvudgrupp tillräcklig för de flesta syften. Fördelningen av antalet klasser på olika nivåer framgår av följande fördelning.

	SNI92	Tabellverket
Huvudgrupper	60	43
Grupper	222	120
Undergrupper	503	203
Detaljgrupper	739	223

Det är också möjligt att utifrån koderna klassificera på de ännu mer generella nivåer som SNI92 tillhandahåller. Utifrån kodintervallen kan man placera in verksamheten i någon av de 17 avdelningar som listas i systemet. Dessa avdelningar representerar näringssektorer som t.ex. jordbruk, tillverkning, hotell- och restaurangverksamhet och utbildning. För vidare

information om kodningen och klassifikationen bör SNI92 och/eller den särskilda dokumentationen för Tabellverkets yrkeskodning studeras.

Att koda de historiska yrkesuppgifterna enligt den moderna näringsgrensindelningen har inte medfört några större problem. Inga nya kategorier har behövt tillskapas förutom de som anger saknad information. På samma sätt som i fråga om HISCO saknas emellertid ibland tillräcklig information för att kunna göra en helt säker bedömning av näringsgrenen på de mer finfördelade nivåerna. Dessa uppgifter har placerats på mer generella nivåer.

Omständigheter, hushåll, matlag

”Omständigheter”, som redovisas i formulären 1749-1800, samt i Summariskt formulär omfattar 4 kategorier avseende städer, nämligen Hushåll eller matlag, Kaffehus, Källare och Krogar, samt 3 kategorier avseende landet, nämligen Hushåll, matlag eller röktal, Gästgiverier och Krogar. Detaljinnebördens framgång av ”Originalformulär”: formulär 100 sid 1 och formulär 200 sid 1.

Antalet hushåll i de olika artiklarna i formulär 410 (1825), 510 (1840) respektive 610 (1855) ska överensstämma.

	Formulärnr	100	200	310	320	410	420	510	520	610	620
		L+S	L+S	L	S	L	S	L	S	L	S
	Första år	1749	1775	1805	1805	1825	1825	1840	1840	1855	1855
Innehåll	Fördelat på										
Omständigheter	Hushåll, kaffehus mm (7 kat)	Tab III	Tab III								
Hushåll	Ekon.villkor (4 kat), antal pers. (5 kat)			A.VI	A.VI						
Hushåll	Ekon.villkor (3 kat), antal pers.(5 kat)					A.VI	A.VI				
Hushåll eller Matlag	Ekon. villkor (4 kat), antal pers. (5 kat)							A.V	A.V	A.V	A.V
Hushåll eller matlag, spec	Totalt					A.VIII		A.VII		A.VII	

T= Tabell, A= Artikel

Anmärkningar och sporadiskt förekommande information

I Folkmängdsformulären 1840–1855 (formnr 510–620) finns anmärkningsinformation (fritext) om olika typer av institutioner: skolor, sjukhus, välgörenhetsinrättningar o.d., med något varierande definitioner angivna i formulärens instruktioner och rubriker.

I stadsformulären (520, 620) och i landsbygdsformuläret 1855 (610) har de olika typerna av institutioner fasta fält, och i databasen finns noterat om dessa fält har något innehåll, men däremot finns inte texten inregistrerad.

I formulär av samtliga upplagor kan vidare förekomma fritextanmärkningar införda av prästen, vilka kan vara av intresse för tolkningen av formulärets information i övrigt. Dessa anmärkningar, till antalet närmare 10.000 i hela materialet, har inregistrerats.

Slutligen finns under perioden 1805–1820 i såväl landsbygds- som stadsformulär uppgifter om arealen öppen jord, i vilken utsträckning denna årligen sås, samt om antalet hästar och olika slags boskap. Dessa uppgifter har visat sig otillförlitliga och har inte inregistrerats, men redovisas i nedanstående översikt över källans informationsinnehåll.

	Formulärnr	100	200	310	320	410	420	510	520	610	620
	Land(L), Stad(S)	L+S	L+S	L	S	L	S	L	S	L	S
	Första år	1749	1775	1805	1805	1825	1825	1840	1840	1855	1855
Innehåll	Fördelat på										
Undervisnings-och Välgörenhetsanstalter	-							sid.4 17:o			
Dito	Läro/underv.; Fattig/välgör.; Hälsovård								sid.4 17:o		
Inrättningar	Fasta skolor; Hälsa- sjukvård; Barmhärtighets; Allmännyttiga									sid.4 hö marg.	not 7, sid.4
Fritextanmärkningar (prästens egna)	-	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Spec: Kreatur	5 kategorier (hästar, oxar, kor, ungboskap, får)			A.VIII							
Kreatur	Samma 5 kat. som ovan				A.VIII						
Spec: Tunmlandstal öppen jord				A.VIII							
Tunmlandstal till staden hörande öppen jord					A.VIII						
Spec: Andel öppen jord som sås				A.VIII							
Spec: Andel öppen jord som sås					A.VIII						

T= Tabell, A= Artikel

* Kan förekomma i formulär av alla upplagor

Innehåll i Mortalitetsformulär

Inledning

Mortalitetsformulären beskriver i första hand de centrala demografiska händelserna under ett år. Fr.o.m. 1802 ingår, liksom i Folkmängdsformulär fr.o.m 1805, en specifikation, och fr.o.m. 1831 även en kalkyltabell, som sammanfattar befolkningsförändringarna under året. De tabellariska översikterna i detta kapitel visar vilken årsbaserad information som finns i Mortalitetsformulären, och var i de olika formulären den kan återfinnas. Redovisningen av variablerna är fördelade på följande översikter:

- Fertilitet (fördelningar av födda, dödfödda, barnaföderskor)
- Mortalitet (fördelningar av döda, av vissa kategorier döda, dödsorsaker)
- Nuptialitet (fördelningar av ingångna och upplösta äktenskap)
- Befolkningsförändringar (in-/utgående befolkning, in-/utflyttning, födda, döda)
- Övriga variabler (vaccination, anmärkningar om jordbruk, sjukdomar, våldlig död mm)

Dessutom finns avsnittet Dödsorsaker (som behandlar problem med historiska dödsorsaker och hur dessa hanterats av DDB). I princip har varje unik fördelning i formulären getts en egen 'post' (rad) i översikterna. För överskådlighetens skull har dock tillåtits smärre variation i formuleringar, klassgränser o.d. över de olika formulären inom en post. Varje forskare får själv ta ställning till möjligheten att göra jämförelser, när fördelningarnas utformning varierar över tiden. Viktiga punkter, t.ex. ur formulärens anvisningar, avseende enskilda variabler tas kortfattat upp i anslutning till respektive översikt.

Källan kan studeras i "Originalformulär", och formulärets anvisningar till prästen beträffande ifyllandet i "Anvisningar". För förståelsen av Tabellkommissionens intentioner och av de svårigheter, som kunde möta prästen vid ifyllandet av de statistiska uppgifterna, är det viktigt att ta del av såväl originaltabellernas uppställning, ordval etc, som av de anvisningar som styrde prästens arbete.

Beteckningarna i översikternas celler svarar mot formulärens beteckningar på tabeller, artiklar, paragrafer eller anmärkningar. I vissa fall används av utrymmesskäl förkortade beteckningar; t.ex. förkortas Tab.III och Art.IV till T.III och A.IV. För variabler som återfinns i specifikationstabell (sist i Mortalitetsformulär fr.o.m. 1802), anges *Spec:* i kolumnen *Innehåll*.

Ett särskilt avsnitt "Komplett respektive nedskuret inregistreringsformat" sammanfattar den information som endast förekommer i s.k. komplett inregistrerat material. I variabelöversikterna är sådan information markerad med (K). Observera att i kolumnen "Fördelat på" avser beteckningen (K) endast den specifika fördelning intill vilken den står angiven. T.ex. betyder "Kön, stånd (6 kat.), månad (K)" att köns- och ståndsfördelning finns oavsett inregistreringsformat, medan månadsfördelning endast finns i s.k. komplett format. Avsnittet "Komplett respektive nedskuret inregistreringsformat" sammanfattar den information som endast förekommer i komplett inregistrerat material. För variabler som återfinns i specifikationstabell (sist i Mortalitetsformulär fr.o.m. 1802), anges *Spec:* i kolumnen *Innehåll*.

Fertilitet

Information om fertilitet kan finnas i källans fördelningstabeller och enstaka fält som behandlar födda eller dödfödda, respektive barnaföderskor fördelade efter ålder, ekonomiska villkor och olika typer av födslar.

T.I i översikten nedan står för ”Tabell I” i originalformulär 10 och 20.

Bokstavsbeteckningarna A-W samt g anger de olika ”artiklar” som återfinns i källans tabeller, anmärkningsfält och anvisningstexter. I originalformulären återfinns all information om födda på sid 1, utom de uppgifter som står i specifikation (P, S, W) eller kalkyltabell (U) på sid 3. (K) = Komplet format.

	Formulärnr	10	20	31	32	40	51	52	53
	Första år	1749	1774	1802	1811	1820	1831	1841	1851
Innehåll	Fördelat på								
Födda*	Kön, äktenskaplig börd, månad (K)	T.I	T.I	A	A	A	B	B	B
Födda	Kön, stånd (6 kat.) månad (K)						C	C	C
Spec/Kalkyl: Födda	Kön			P	P		U	U	U
Spec: Födda	Kön, äktenskaplig börd					S	W	W	W
Dödfödda	-			(γ)**	(γ)***	γ			
Dödfödda	Kön	C	B						
Dödfödda	Äktenskaplig börd, månad (K)						D	D	D
Barna-föderskor	Ålder (8 kat.)		D	F	F	F	F	F	F
Barna-föderskor	Villkor (3 kat.)						G		
Barna-föderskor	Villkor (4 kat.)							G	G
Barna-föderskor	Flerbörd (?), kön	A							
Barna-föderskor	Flerbörd (2,3,4)		A						
Barna-föderskor	Flerbörd (2,3,4), dödfödd			E	E	E	E	E	E

* I formulär 10: "Döpte" ; ** Endast i vissa formulär (se nedan); *** Endast i nedskuret (N) format (se nedan)

Att beakta beträffande dödfödda 1802–1820 respektive barnaföderskor efter (ekonomiska) villkor 1831–1859:

1802 års upplaga (formnr 31), saknar fältet för dödfödda. På grund av att 1811 års upplaga (formnr 32) inte identifierats vid utformningen av inregistreringsformulären, kom uppgifter om dödfödda i denna upplaga inte att registreras i de tio första länen, dvs de som inregistrerades i s.k. komplett format. (Observera att det förekommer originalformulär, som i övrigt motsvarar formulär 31, men ändå innehåller fältet för dödfödda. De verkar tillhöra en tryckningsvariant föregripande övergången till 1811 års upplaga.)

Antalet kategorier för barnaföderskors villkor är olika i formulärupplagorna av år 1831 respektive 1841 och 1851. Skillnaderna framgår i formulärets anvisningar, punkt 9:o under 51:5, 52:5 respektive 53:5). Då man inte vet vilken av dessa upplagor de studerade formulären

tillhör, kan kategorierna slås samman för att åtskilja dem som är självförsörjande (goda + bergliga villkor) från dem som är delvis eller helt beroende av understöd från andra (knappa + fattiga villkor).

Anvisningar till prästen beträffande dödfödda, flerbörd, hittebarn, samt ståndsfördelning (oäkta barn):

I formulär 10 (1749–1773), 20 (1774–1801), 32 (1811–1820) samt 51–53 (1831–1859) anges att dödfödda skall redovisas separat och inte inräknas i födda. I formulär 10 och 20 påpekas att det är antalet barnaföderskor som avses vid redovisningen av flerbörd.

Formulär 51–53 har påpekande om:

- att såväl levande som dödfödda avses i fälten för tvillingar, trillingar och fyrlingar,
- att barnaföderskorna i Artikel F och G (formulär 51) respektive F (formulär 52–53) skall innefatta dem som fått dödfödda barn,
- att hittebarn skall noteras på ledigt utrymme intill Artikel E, samt
- att oäkta barn i ståndsfördelningen (Artikel C) skall föras under rubriken ”Alle andre”.

Mortalitet

Mortalitetsinformationen har i översikten i tabellen grupperats i tre typer: samtliga döda fördelade efter grundläggande demografiska variabler, därefter fördelningar av alla döda inbegripande dödsorsaker, inklusive specifikationer av dödsfall p.g.a. olyckshändelser, samt slutligen fördelningar endast avseende undergrupper av de döda. T.I och T.II i översikten nedan står för "Tabell I" på sid 1 respektive "Tabell II" på sid 2 i formulär 10 och 20. Bokstavsbezeichnungarna B-W anger de olika "artiklar" som återfinns i källans tabeller, anmärkningsfält och anvisningstexter. I originalformulär 10-20 finns anmärkning C-D på sid 1. I formulär 31-32 finns artikel B-G på sid 1, H-K på sid 2 och övriga på sid 3. I formulär 40 finns artikel B-G på sid 1, H-L på sid 2 och övriga på sid 3. Formulär 51-53 slutligen har artikel I-L på sid 1, N-R på sid 2 och övriga på sid 3. (K) = Komplet format.

	Formulär nr	10	20	31	32	40	51	52	53
	Första år	1749	1774	1802	1811	1821	1831	1841	1851
Innehåll	Fördelat på								
Döda *	Kön, civilstånd (3 kat.), månad (K)	T.I	T.I						
Döda	Kön, ålder (4 kat.), månad (K)			B	B	B	I	I	I
Döda	Kön, stånd (6 kat.), månad (K)						K	K	K
Döda	Kön, ålder (4 kat.), äkt.börd (åld. ≤ 3 år), civilstånd (3 kat., åld. >15 år)						L	L	L
Döda	Kön, ålder (>20 kat.)			G	G	G	N	N	N
Spec: Döda	Kön			P	P				
Spec: Döda	Kön, ålder (4 kat.)					S	W	W	W
Döda **	Kön, ålder, (21 kat.), dödsorsak	T.II	T.II						
Döda **	Kön, ålder (7 kat.), dödsorsak			H	H	H	O	O	O
Döda **	Kön, dödsorsak, månad (K)			K	K	K	P	P	P
Döda, olyckshändelser **	Kön + typ av olyckshändelse (K)		T.II	O	O	L			
Döda, olyckshändelser**	Kön + ålder (7 kat.) + typ av olyckshändelse (K)						Q	Q	Q
Döda i åldrar > 90 år (K)	Kön, ålder (specificerat)	D: I							
Döda i åldrar > 90 år	Kön, ålder (3 kat)		C						
Döda fattiga	Kön, månad (K)			C	C	C			
Döda på inrättningar	Typ av inrättning (6 kat.), kön, ålder (6 kat.), äktenskaplig börd (åld. ≤ 3 år), månad (K)						R	R	
Döda på inrättningar	Typ av inrättning (7 kat), kön, ålder (6 kat), äktenskaplig börd (åld. ≤ 3 år), månad (K)								R
Döda gifta	Kön			M	M	N			
Döda vuxna, utom gifta	Kön, civilstånd (ogifta >15 år, änkor/änkl.)			L	L	M			
Döda spädbarn	Kön, äktenskaplig börd					M			
Döda oäkta spädbarn	Kön			L	L				

* I formulär 10: "Begravne" ; ** Se avsnitt "Dödsorsaker", och beträffande *Döda* även "Jämförelse mellan dödsorsaker"

Att beakta beträffande dödsorsaker, särskilt 1802–1820:

Varje ny upplaga medförde förändringar. Bl a infördes 1821 ett alfabetiskt register, som gav anvisning om under vilken rubrik olika dödsorsaker skulle föras. Den mest drastiska förändringen kom 1831, då man övergav ambitionen att ge en fullständig redovisning av dödsorsakerna. En närmare redovisning av förekommande dödsorsakskategorier i de olika formulärupplagorna ges i avsnitt "Dödsorsaker".

Innan formulärupplaga definitivt fastslagits, måste den som vill studera dödsorsaker för perioden 1802–1820 beakta upplageskillnaderna. Dessa skillnader framgår av sid 2 i originalformulären. Problemet behandlas även i särskild dokumentation avseende kodning av Tabellverkets dödsorsaker.

Att beakta beträffande döda på inrättningar 1831–1859 (formnr 51–53):

Observera att i 1851 års upplaga gjordes en förändring i redovisningen av döda med fattigdel hemma, vilka tidigare inräknats under döda på fattighus (se Anvisningar nedan). Fr.o.m. 1851 (formnr 53) skulle de särredovisas. Då man inte vet vilken upplaga de studerade formulären tillhör, bör man slå samman de båda kategorierna "*i Fattighus*" och "*som åtnjutit fattigdel hemma af Församlingen*".

Anvisningar beträffande döda: >90 år; fattiga; efter stånd (oäkta barn); med fattigdel hemma; frånskilda:

I formulär 10 (1749–1772) finns de döda i åldrarna upp till 90 år med i huvudtabellen medan varje åldersår däröver specificeras i en särskild tabell. I formulär 20 (1773–1801) gäller denna specifikation endast femårsgrupper över 90 år. Formulär 31, 32 och 40 (1802–1830) upptar de döda upp till och med 100 år i femårsgrupper upp till 90 år, och därefter döda för varje åldersår.

Instruktionen till Artikel C 1802–1830 (formulär 31–40) säger att med "fattiga" menas de som i sin livstid hade knapp bärning, oavsett stånd. Beträffande döda efter stånd i formulär 51–53, tas oäkta barn upp under "Alle andre" (jfr. födda i avsnittet "Fertilitet").

I formulär 51–52 (1831–1850) skall döda på fattighus i Artikel R inkludera dem med fattigdel som inte bor på fattighus.

Under perioden 1802–1830 (formulär 31–40) sägs beträffande civilstånd, att lagligen skilda personer skall anses som änklingar/änkor.

Nuptialitet

1700-talets formulär (10–20) ger uppgifter om antalet ingångna och upplösta äktenskap, men fr.o.m. 1802 års upplaga ser man en ambition att beskriva ingångna äktenskap i termer av parternas karakteristika, och så småningom också kombinationen av dessa (1821–1859). Komplexiteten i beskrivningen kulminerar i formulär 40 (1821-1830), se Originalformulär, formulär 40, sid. 3, Artikel P.

T.I i översikten nedan står för ”Tabell I” på sid 1 i formulär 10 och 20. Bokstavsbeteckningarna A-W anger de olika ”artiklar” som återfinns i källans tabeller, anmärkningsfält och anvisningstexter. I originalformulär 31–40 återfinns artikel D på sid 1 och M–P på sid 3. I formulär 51–53 finner man artikel A-M på sid 1 och S–W på sid 3. (K) = Komplet format

	Formulär nr	10	20	31	32	40	51	52	53
	Första år	1749	1774	1802	1811	1821	1831	1841	1851
Innehåll	Fördelat på								
Ingångna äktenskap	Månad (K)	T.I	T.I	D	D	D	A	A	A
Ingångna äktenskap	Bådas civilstånd (4 kat.)			N	N	O	M	M	M
Ingångna äktenskap	Ordningsnr för mannens gifte, ålder (5 kat), ålderskillnadens storlek och riktning (8 kat.)					P			
Ingångna äktenskap	Mannens ålder (4 kat) x kvinnans ålder (4 kat)						S	S	S
Ingångna äktenskap	Ordningsnummer för mannens gifte						T	T	T
Ingångna äktenskap	Stånd (6 kat.)						?	?	?
Spec: Ingångna äktenskap							W	W	W
Upplösta äktenskap (genom död)	Månad (K)	T. I	T.I				H	H	H
Upplösta äktenskap	Mannens / hustruns / bådas död			M	M	N			
Upplösta äktenskap	Stånd (6 kat.)						S	S	S

K = Komplet registrerade län (se "Komplet resp. nedskuret")

Anvisningar beträffande frånskilda:

1802–1830 (formulär 31–40) sägs i formulärens instruktioner beträffande civilstånd, att lagligen skilda personer skall anses som änklingar/änkor.

Befolkningsförändringar under året

Från Tabellverkets början 1749 och ända till 1820 (formulär 10–32) nämndes inte flyttning i Mortalitetsformulären. Formulär 40 (1821–1830) hade en egen rubrik för in- respektive utflyttade män och kvinnor "från andra Socknar eller Städer" (Artikel R, sid 3 i originalformuläret).

Fr.o.m. 1831 års upplaga (formnr 51), fanns en tabell för framräkning av befolkningen (Artikel U, sid 3 i originalformuläret). Denna s.k. "kalkyltabell" kan, liksom sin motsvarighet i Folkmängdsformulären, emellanåt ha berett prästerskapet problem, och uppgifter som hämtas härifrån bör i möjligaste mån kontrolleras mot uppgifter t ex från andra delar av formuläret, från föregående och efterföljande års Mortalitetsformulär, samt från Folkmängdsformulär för samma år.

	Formulär nr	10	20	31	32	40	51	52	53
	Första år	1749	1774	1802	1811	1821	1831	1841	1851
Innehåll	Fördelat på								
Folkmängd från föreg. år	Kön						U	U	U
Folkmängd till nästa år	Kön						U	U	U
Födda*	Kön						U	U	U
Döda**	Kön						U	U	U
Inflyttade	Kön					R	U	U	
Utflyttade	Kön					R	U	U	
Mera in- än utflyttade	Kön								U
Mera ut- än inflyttade	Kön								U

*Se även avsnitt Fertilitet ; **Se även avsnitt Mortalitet

Att beakta beträffande flyttning 1831–1859:

1831 och 1841 års upplagor efterfrågade (liksom 1821 års upplaga) antalet in- respektive utflyttade under året, medan 1851 års upplaga istället efterfrågade nettoflyttningen ("Mera In- än Utflyttade" alternativt "Mera Ut- än Inflyttade"). Den senare typen av redovisning anbefalldes redan i instruktioner som gick ut till prästerskapet 1845. Orsaken till förändringen var att man haft svårigheter med denna tabell (Art. U), men problemen försvann inte. Såväl före som efter ändrade instruktioner/formulär hanterades tabellen olika av olika präster, och många felaktigheter finns. Man bör alltså vid användning av dessa uppgifter kontrollera deras rimlighet, och göra en egen skattning av nettoflyttningen utifrån uppgifterna om ingående och utgående befolkning samt antalet födda och döda. Det sistnämnda förfarandet löser problemet med osäker upplaga under perioden 1831–1859 (ännu ej fastställda formnr 51–53).

Att beakta beträffande summeringar över kön i Artikel U, 1831–1859:

I formulär från perioden 1831–1859 (formnr 51–53) har formulär observerats som saknar kolumnen "Summa" för sammanslagning av män och kvinnor. Samband med upplaga har inte kunnat fastställas, och vid användning av tabellens uppgifter bör alltid både män, kvinnor och summakolumn tas med.

Övriga variabler

Två översiktstabeller visar de variabler i Mortalitetsformulären som inte kan hänföras till något av ovanstående ”teman”.

Vaccination

Tabellen visar de uppgifter om smittkoppsvaccination som återfinns i formulären fr.o.m. 1821. Observera att uppgifterna endast finns i specifikationstabellerna längst bak i formulären.

	Formulär nr	10	20	31	32	40	51	52	53
	Första år	1749	1774	1802	1811	1821	1831	1841	1851
Innehåll	Fördelat på								
Spec: Vaccinerade barn	-					S			
Spec: Antal vaccinerade	-						W	W	W

Anmärkningar och annan sporadiskt förekommande information

Översikten innehåller ”udda” variabler, huvudsakligen fritextinformation och sporadiskt förekommande information. Endast variablerna ”Utsäde” och ”Kornets förökning” i specifikationstabeller 1802–1820 har fasta fält som alltid skulle fyllas i med antal eller andra mängdangivelser. Samtliga variabler i tabellen bedömdes vid beslut om nedskuret inregistreringsformat (se avsnitt om registrering i ”DDB:s hantering”) vara av begränsat värde, och uteslöts därför.

	Formulär nr	10	20	31	32	40	51	52	53
	Första år	1749	1774	1802	1811	1821	1831	1841	1851
Innehåll	Fördelat på								
Besynnerliga händelsen av vådlig död (K)		D: II							
Missgärningen vid dödsstraff (K)		D: III	sid 4			sid 3	sid 3	sid 3	sid 3
Sjukdomar, med årstider då de grasserat mest (K)		D: IV							
Sjukdomar, när de härjat mest (K)	Årstider (4 kat.)		E						
Epidemier bland människor o. Husdjur (K)							sid 2-3	sid 2-3	sid 2-3
Spec: Utsäde (K)	Råg, vete, korn, havre, blandsäd, ärter, potatis			P	P				
Spec: Kornets förökning (K)	Samma 7 kat. som ovan			P	P				
Årsväxtens beskaffenhet (K)			sid 4						
Spannmålspris (K)			sid 4						
Märkvärdiga naturhändelser (K)			sid 4			sid 2-3			
Sällsamma tilldragelser (K)		Anm. II, sid 4							
Främmande religionsförvanter (K)							sid 4	sid 4	sid 4
Övriga anmärkningar (K)*		*	*	*	*	*	*	*	*

* Prästens fritextanmärkningar: kan förekomma i alla formulär

Komplett (K) respektive nedskuret (N) inregistreringsformat

Efter att tio län, Östergötland, Jönköping, Blekinge, Kristianstad, Malmöhus, Gävleborg, Västernorrland, Västerbotten, Norrbotten samt Stockholms stad inregistrerats, valde man att reducera antalet fält, som skulle registreras från mortalitetsformulären – detta för att snabbare kunna genomföra inregistreringen av de återstående länen.

Län inregistrerade i komplett respektive nedskuret format.

Länsnr	Länsnamn	Länsnr	Länsnamn
01	Stockholms stad	02	Stockholms län
05	Östergötlands län	03	Uppsala län
06	Jönköpings län	04	Södermanlands län
10	Blekinge län	07	Kronobergs län
11	Kristianstads län	08	Kalmar län
12	Malmöhus län	09	Gotlands län
21	Gävleborgs län	13	Hallands län
22	Västernorrlands län	14	Göteborgs och Bohus län
24	Västerbottens län	15	Älvsborgs län
25	Norrbottens län	16	Skaraborgs län
		17	Värmlands län
		18	Örebro län
		19	Västmanlands län
		20	Kopparbergs län
		23	Jämtlands län

Vissa variabler – markerade med (K) i innehållsöversikterna kan på grund av nedskärningen endast studeras i de komplett registrerade länen. Detta gäller främst åldersfördelningen av dödsorsaker, de specificerade olyckshändelserna efter 1830 och månadsfördelningar av en rad demografiska händelser. Fritextinformation ("anmärkningar") berörs också, samt vissa totalsummor som kan beräknas från redovisade summor efter kön.

Tabellen nedan visar en översikt över den information inom områdena Fertilitet, Nuptialitet och Mortalitet som saknas i nedskuret format, d.v.s. som endast kan studeras i de tio län som inregistrerats i komplett format.

I övrigt hänvisas till "Anmärkningar och annan sporadiskt förekommande information" under avsnittet "Övriga variabler", där samtliga variabler endast finns inregistrerade i län med komplett format.

Observera att antalet dödfödda barn under tiden 1811–1820 (formulär 32) endast kan studeras i län som inregistrerats i nedskuret format, d.v.s. informationen saknas i komplett format.

Fertilitet, Nuptialitet och Mortalitet: Information som endast finns i databasen för komplett registrerade län.

Variabel	Uppgifter endast i komplett registrerade formulär	Formnr	Kommentar
Födda, efter kön och äkt.börd	Månadsfördelning	10-53	
Födda	Totalsumma	10-53	Kan beräknas
Födda, efter kön och stånd	Månadsfördelning	53	
Dödfödda, efter äkt.börd	Månadsfördelning	53	
Dödfödda	Totalsumma	53	Kan beräknas
Ingångna äktenskap	Månadsfördelning	10-53	
Upplösta äktenskap	Månadsfördelning	10,20,51-53 (50)	
Döda, efter kön och ålder	Månadsfördelning	10-53	
Döda över 90 år	Kön och ålder (specificerat)	10	Anm. D:I
Döda fattiga	Månadsfördelning	30-40	
Döda på inrättningar	All information	51-53	
Dödsorsak, efter kön	Åldersfördelning	10-53	
Dödsorsak, efter kön	Månadsfördelning	30-53	
Döda	Totalsumma	10-40	Kan beräknas
Döda	Summa, efter ålder	30-40	Kan beräknas
Döda	Summa, per månad	30-40	
Döda av olyckshändelser	Specificerade olyckshändelser	20-53	

Dödsorsaker

Tabellverket innehöll ända från början information om dödsorsaker. Prästerna fyllde varje år i uppgifter om detta utifrån de förtryckta listor som fanns i formulären. De döda i respektive församling fördelades inte bara utifrån dödsorsaker utan också på mer än 20 ålderskategorier. Mortalitetsformulären reviderades med jämna mellanrum, vilket innebar att de förtryckta sjukdomar som fanns att välja mellan varierade från tid till tid. Fram till 1830 var syftet med de förtryckta dödsorsakerna att få en någorlunda heltäckande uppsättning med alltifrån de vanligaste sjukdomarna till ”våldsamma orsaker”. I de första mortalitetsformulären fanns inget alternativ för okänd eller ospecificerad sjukdom, vilket prästerna kom att klaga över. Från 1831 fanns endast smittkoppor och barnsbörd upptagna som förtryckta dödsorsaker i formuläret. Utöver dessa förväntades prästerna lämna uppgifterna om de vanligast förekommande sjukdomarna på blanka rader.

Sex olika utformningar av dödsorsakstabellerna finns i de nio formulärupplagorna:

1749-1773	Formulär 10	33 dödsorsaker
1774-1801	Formulär 20	41 dödsorsaker
1802-1810	Formulär 31	35 dödsorsaker
1811-1820	Formulär 32	33 dödsorsaker
1821-1830	Formulär 40	34 dödsorsaker
1831-1859	Formulär 51-53	2 dödsorsaker

På Demografiska databasen har varje dödsorsak givits en unik kod efter den nomenklatur som används i Klassifikation av sjukdomar och hälsoproblem 1997, som är den svenska versionen av *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, Tenth Revision (ICD-10)*. Verkets syfte är ”att möjliggöra klassificering och statistisk beskrivning av sjukdomar och andra hälsoproblem som är aktuella som orsak till människors död eller kontakter med hälso-sjukvården. Förutom traditionella diagnoser måste klassifikationen därför omfatta ett brett spektrum av symptom, onormala fynd, besvär och sociala förhållanden”.

Av förståeliga orsaker uppstår det vissa problem när man ska söka motsvarigheterna i modern medicinsk terminologi till de dödsorsaker som 1700- och 1800-talets präster valde att ange. Grundproblemet är att informationen om dödsorsakerna många gånger är begränsad, ofta till ett enda ord – som kan vara mer eller mindre exakt i sin angivelse. För kodningen av dödsorsaker i Tabellverksmaterialet innebär detta att en tolkning föreligger. Utifrån den indelning som modern klassificering (ICD-10) erbjuder har de historiska källorna infogats i en struktur. Den exakthet som ICD-10 eftersträvar har emellertid inte kunnat följas, utan istället har ramarna vidgats så att också sådana dödsorsaker som är mindre explicita infogats.

Sjukdomsklassifikationen är hierarkiskt uppbyggd av sjukdomsgrupper och sjukdomskategorier. ICD-10 består av 21 huvudkapitel, vilka i sin tur är indelade i avsnitt som omfattar grupper av liknande sjukdomar. Avsnitten består av ett antal kategorier som ofta representerar enskilda sjukdomar. Dessa är i sin tur indelade i subkategorier som kan avse olika typer av en viss sjukdom eller olika stadier av den. Kodningen av Tabellverkets dödsorsaker följer ICD-10 fram till och med kategoriindelningen.

ICD-10 har en alfanumerisk kodning av sjukdomarna (bokstav och siffror i kombination). Det första huvudkapitlet sträcker sig mellan koderna A00 och B99. Difteri har exempelvis koden A36. I Tabellverksmaterialet kodas difteri som 11036 enligt följande principer:

De två första siffrorna anger vilket kapitel i ICD-10 som är aktuellt. Kapitelnumret adderas alltid med 10. Eftersom difteri återfinns i det första kapitlet får det således 11 som inledande sifferpar.

Den tredje siffran i Tabellverkskoden åsyftar kapitelbokstav i ICD-10. Det första kapitlet rymmer sjukdomar som är kodade antingen under bokstaven A eller underbokstaven B. Ett och samma huvudkapitel kan i ICD-10 täcka upp till fyra bokstäver. Således ges ett ordningsnummer i kapitlet för den tredje siffran med början på 0, därefter 1, 2 osv.). Det innebär att difteri får 0 som tredje siffra eftersom bokstaven A är den första i kapitlet.

De avslutande två siffrorna anger samma värde som ICD-10 gör för den aktuella sjukdomen. När det gäller difteri är det alltså 36.

ICD-10 består av följande huvudkapitel:

1.	Vissa infektionssjukdomar och parasitsjukdomar (A00-B99 → 110xx-111xx)
2.	Tumörer (C00-D48 → 120xx-121xx)
3.	Sjukdomar i blod och blodbildande organ samt vissa rubbningar i immunsystemet (D50-D89 → 130xx)
4.	Endokrina sjukdomar, nutritionsrubbningar och ämnesomsättningssjukdomar (E00-E90 → 140xx)
5.	Psyksiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (F00-F99 → 150xx)
6.	Sjukdomar i nervsystemet (G00-G99 → 160xx)
7.	Sjukdomar i ögat och närliggande organ (H00-H59 → 170xx)
8.	Sjukdomar i örat och mastoidskottet (H60-H95 → 180xx)
9.	Cirkulationsorganens sjukdomar (I00-I99 → 190xx)
10.	Andningsorganens sjukdomar (J00-J99 → 200xx)
11.	Matsmältningens sjukdomar (K00-K93 → 210xx)
12.	Hudens och underhudens sjukdomar (L00-L99 → 220xx)
13.	Sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven (M00-M99 → 230xx)
14.	Sjukdomar i urin- och könsorganen (N00-N99 → 240xx)
15.	Graviditet, förlossning och barnsängstid (O00-O99 → 250xx)
16.	Vissa perinatale tillstånd (P00-P96 → 260xx)
17.	Medfödda missbildningar, deformiteter och kromosomavvikelser (Q00-Q99 → 270xx)
18.	Symptom, sjukdomstecken och onormala kliniska fynd och laboratoriefynd som ej klassificeras annorstädes (R00-R99 → 280xx)
19.	Skador, förgiftningar och vissa andra följder av yttre orsaker (S00-T98 → 290xx-291xx)
20.	Yttre orsaker till sjukdom och död (V01-Y98 → 300xx-303xx)
21.	Faktorer av betydelse för hälsotillståndet och för kontakter med hälso- och sjukvården (Z00-Z99 → 310xx)

Så långt det varit möjligt har exakta motsvarigheter sökts till de i Tabellverket förekommande dödsorsakerna. När liten övrig information finns, men det går att placera in dödsorsaken i rätt sjukdomskapitel i ICD-10, sätts orsaken in under ospecificerat i aktuellt kapitel (för vilket det således finns en särskild sifferkod). Står det till exempel ”infektiös sjukdom”, så förs denna dödsorsak till underkapitlet B99 (Andra infektionssjukdomar) och får då koden 10199.

Om viss övrig information som är av nytta för att kunna göra rätt placering finns samtidigt som det går att placera in i rätt kapitel, sätts orsaken in i extra kapitelindelningen.

Om viss övrig information som är av nytta för att kunna göra rätt placering finns och det inte går att placera in i rätt kapitel, sätts orsaken in i extra kapitelindelningen under ospecificerade delen. Om symptom kan anses indikera en viss kapitel tillhörighet, sätts dödsorsaken in under den delen, i annat fall används symptomkapitlet.

Strukturella begränsningar

Ett källrelaterat problem är, att de förtryckta listorna med dödsorsaker i mortalitetsformulären ofta upptar två, tre eller fyra dödsorsaker på en och samma rad. Det förekommer också bland dödsorsaker som prästerna själva skrev in. Således kan de angivna dödstalerna fördela sig på samtliga på raden förekommande sjukdomar men den verkliga fördelningen känner vi inte till. En särskild kodning har gjorts för varje enskild förtryckt dödsorsak efter placering på raden. Samma kod (sjukdom) kan förekomma i olika positioner på olika rader beroende på vilket mortalitetsformulär det gäller. Nomenklaturen i de olika formulären varierar, vilket således också innebär att dödsorsakerna sammanförts på olika sätt på raderna i formuläret. Det är därför viktigt att veta vilket formulär man har använt. Smittkoppor, till exempel, står tillsammans med mässling i Formulär 10 (1749–1773) men i nästa formulärutgåva står det som ensam dödsorsak på en rad.

I syfte att tydliggöra dödsorsakskodningen finns det information om huruvida en dödsorsak står för första, andra, tredje eller fjärde sjukdom på raden. Det är också möjligt att avgöra om det är en förtryckt dödsorsak eller en som prästen skrivit in på egen hand.

Inkonsekvenser orsakade av källans innehåll

Prästerna i 1800- och 1900-talets Sverige var inte medicinskt utbildade. De flesta hade lärt den medicinska terminologi de behärskade från de handböcker som fanns tillgängliga. Detta innebär att de med all säkerhet upplevde varierande problem att fastställa dödsorsakerna. Dessutom finns det uppenbara olikheter mellan äldre och modern medicinsk terminologi. Ibland är det mycket svårt att finna moderna motsvarigheter till dödsorsaker som uppges i mortalitetsformulären. Den övergripande ambitionen vid kodningen har varit att finna bästa möjliga motsvarighet i ICD–10. Dödsorsaker som innefattar begränsad information men som ändå kan anses vara möjliga att lokalisera till olika kapitel hänförs, som redan nämnts, till de ospecificerade delarna av dessa kapitel. För varje underkapitel i ICD–10 finns det en ospecificerad sektion med egen kod.

De dödsorsaker som är direkt kopplade till ICD–10 sträcker sig mellan koderna 11xxx och 31xxx. För de dödsorsaker, som inte kunnat anpassas till ICD–10:s nomenklatur, har en alternativ kodning använts. För de dödsorsaker, som är möjliga att tolka men som ändå inte passar in i ICD–10, har en kapitelstruktur skapats som motsvarar den i ICD–10. Kapitlens ordning är densamma, så att infektionssjukdomar, till exempel, med en distinkt innebörd har kodats under 41xxx. Otydliga beskrivningar av tumörer är kodade under 42xxx fram till faktorer av betydelse på 61xxx. Dödsorsaker som inte går att knyta till ett särskilt kapitel i ICD–10 har kodats efter 7xxxx och de som bara ger någon indikation om ålder, plats eller allmän upplysning om dödsfallet har kodats under 9xxxx.

Inkonsekvenser orsakade av ursprunglig kodning och länkning

Vid inregistreringen gavs varje dödsorsak en femställig bokstavskod som i princip var en förkortning av originaltexten. Men identiska bokstavskombinationer användes ibland för flera olika klartexter. Bokstavskodningen var inte helt konsekvent eller systematisk vilket orsakade en del praktiska problem. Samma bokstavskombination användes i några fall också för helt olika sjukdomar. Problemet innefattar även att samma kodning användes för förtryckta och för icke-förtryckta dödsorsaker. Vid den efterföljande kodningen enligt ICD-10 var man tvungen att utgå från de femställiga bokstavskoderna vilket innebar att en del dödsorsaker nötdvunget blev felkodade. För att få korrekt detaljinformation om varje dödsorsak bör den checklista som upplyser om dessa kodningsprinciper konsulteras. Ytterligare information om DDB:s hantering av dödsorsakskodningen presenteras i separat dokumentation.

Följande tabell visar dödsorsakerna – eller oftare grupperingar av dödsorsaker - som ingick i mortalitetsformulären 10–40 (1749–1830). Varje ny upplaga innebar ändringar i nomenklaturen. Tillägg, exkluderingar och andra ändringar gjordes ibland även av den enskilde prästen, när han sammanställde statistiken för sin församling eller sitt prosteri.

Mortalitetsformuläret 31 som introducerades 1802 innehöll 35 dödsorsaker som inte var numrerade (utom i en sista tryckning använd någon gång i samband med övergången till 1811 års upplaga). Formulär 32 (1811–1820) hade 33 dödsorsaker numrerade från 1 till 33. Formulär 40 (1821–1830) har dödsorsakerna numrerade 1–34. På grund av att det annorlunda utformade formulär 32 inregistrerats som om det vore formulär 31 (se avsnitt ”Formulärtyper”), och de båda upplagorna delvis använts under samma tid, uppstår vissa problem vid studiet av dödsorsakerna. För en jämförelse mellan formulär 31 och 32 se avsnitt ”Jämförelse mellan dödsorsaker”.

I 1821 års upplaga (formulär 40) finns extra rader där prästerna kunde skriva in ytterligare dödsorsaker. Detta formulär försågs också med ett alfabetiskt register (se ”Originalformulär”, formulär 40, sidan 2), vilket syftade till att informera prästerna om till vilket nummer i nomenklaturen olika sjukdomar skulle hänföras.

Efter 1830 (formulär 51–53) fanns bara två förtryckta dödsorsaker, barns börd och smittkoppor. Prästerna instruerades att använda de tomma raderna till under året vanligt förekommande sjukdomar som frossa, rödsot, scharlakansfeber, kikhosta, mässling och andra smittosamma sjukdomar.

Dödsorsakerna formulärvis

De förtryckta dödsorsakerna i samtliga formulärupplagor fr.o.m. 1749 t.o.m. 1830 visas i tabellen nedan. *Observera* att dödsorsakerna för varje formulär redovisas i den ordning de förekommer i källan, d.v.s. *att man inte kan läsa tabellen horisontellt* för att hitta motsvarande dödsorsaker i olika formulär.

Förtryckta dödsorsaker i formulär 10–40 (1749–1830)

Formulär 10 1749-1773	Formulär 20 1774-1801	Formulär 31 1802– 1810	Formulär 32 1811–1820	Formulär 40 1821–1830
Kåppor och Mässling Bröstsjuka och Lungshot Häll och styng Hetsig sjukdom och Brännsjuka Fläckfeber och smittosam sjuka Pästen Mage- och Buk-ref Röd-sot Gul-sot Tvinsot och Mjält-sjuka Sten-och Njur- Passion Blodstörtning Fråssa Vattn-sot Rosen, Podager och Skörbjugg Kallbrand och Kräfvetan Ledvärk och Torrvärk Ålderdom och Bräcklighet Barnsbörd Okänd Barn-sjuka Kikhosta Qväfde af Ammor eller Mödrar Barnemord Mördade Af hunger och otjenlig Spis Drunknade Omkomne under Isen Frusne til Döds Omkomne af Oos Sjelf-mördare Som lidit Dödsstraff Döde af vådelige tilfällen	Hetsig-Feber, Brännsiuka Häll och Styng, Bröst- Feber Hals Fluss Niur och Blåsesten Inspärradt Bräck Hetsvulst, Rosen, Kallbrand Slag, Stickfluss, Brådöd Frossa, Omväxlande Feber Röt- och Fläck-feber Rödsot Blodhostning, Förblödning Lungshot Bukref, Colik och Förstopning Andtäppa, Magflen, Gulsot Trännsiuka och Tvinsot Gickt, Led- och Torrvärk Dragsiuka Skörbiugg Fulsår, Fistlar och Benröts-skador Wattusot Kräfte Spetälska Venerisk sjukdom Vatnskräck, af rasande diurs bett Ålderdoms bräcklighet Barnsbörd Qvinnors blodgång Frisel Barns hietsprång, Ryckn, Tandpl. Kikhosta Strypsiuka Koppor Mässling Scharlakans- och Nässel-feber Ålta och hård Mage Maskar Likmask eller Barnkräfte Risen och Ängelska siukan Oangifven siuka Olyckshändelser, efter åldren	Barnsbörd Benbrott, Krossning, Friska Sår Brännsår, gamla Blodflöd Blodhostning, Lungshot, Tvinsot Bukref, Colik, Förstopning, Magflen Bulnader, Rötbölder, Rosen, Kallbrand Dragsjuka Fallandesot, Convulsioner Febrar af alla slag Frosse, Ålta med eller utan Vattensvulnad Gickt, Led- och Torrvärk Halsfluss och Strypsiuka Hjärtsprång hos Barn, Tandsprickning, Magref, Maskar Häll och Styng, Bröstfeber Inspärradt Bräk Kikhosta Kräfte Magtorsk, Hård Mage, Trännsjuka	Barnsbörd, Missfall Benbrott, Krossning, Ledvridning Blodhostning, Blodpinkning, Blodstörtning Bränn-sår, Kyl-sår, Färiska Sår Bukref, Magflen eller Colik, Maskar, Förstopning Bulnader, Rötbölder, Rosen, Kallbrand Convulsioner, Hjertsprång hos Barn, Fallandesot Dragsjuka Engelsk Sjuka eller Risen, Hufvud.Vattensot hos Barn Febrar af hetsigt och rötagtigt slag, Skarlakans-Feber, Frisel Frosse, Ålta, med eller utan Vattensiktighet Gikt eller Podager, Led- och Torrvärk eller Rheumatisme Halsfluss, Strypsiuka hos Barn Häll och Styng eller Pleuresie, Bröstfeber eller Peripneumonie Inspärradt Bräck	Barnsbörd Convulsioner Hufvud-vattusot Engelsk sjuka Kikhosta Skarlakansfeber Mässling Koppor Strypsiuka Inflamatoriska febrar Nerv- och Rötfebrar Remittente febrar Elakartad Halsfluss Colik Inspärrat Bräck Vattustämma Rödsot Dragsjuka Vattuskräck Brådöd, Slag Vattusot, allmän Andtäppa Skjörbjugg Lungshot Tvinsot hos äldre

		hos Barn	Kikhosta	Gulsot
		Mässling	Koppor	Diarrhéer, långvariga
		Oangifven Sjukdom	Lefversjuka, Gulsot	Kallbrand
		Olyckshändelser	Lungsot, Tvinsot	Kräfta
		Risen eller Engelska Sjukan	Magtorsk, Magsvulnad, Tränsjuka hos Barn	Venerisk sjukdom
		Rödsot, Diarrhé eller Utsot	Mässling	Spetälska
		Skarlakans Feber	Oangifven Sjukdom	Ålderomsbräcklighet
		Skörbjugg	Olyckshändelser	Olyckshändelser
		Slag, Stickfluss, Brädöd	Skabb, Ondskorf, Spetälska	
		Spetälska	Skörbjugg, Vattenkräfta eller Likmask	
		Stenplåga och Vattenstämma	Slag, Stickfluss, Brädöd	
		Vattenskräck af rasande Djurs Bett	Stenplåga, Vattenstämma	
		Vatten-Kräfta eller Likmask	Utsot eller Diarrhee, Rödsot	
		Vattensot, Andtäppa, Gulsot	Vattenskräck af rasande Djurs bett eller Hydrophobie	
		Venerisk Sjukdom	Vattensot allmän, Buk- Bröst- Vattensot, Andtäppa	
		Ålderoms Bräcklighet	Venerisk Sjukdom, Norsk Radesyge	
			Ålderoms Bräcklighet	

Förutom tabellen för redovisning av dödsorsaker finns under perioden 1774–1859 (formulären 20–53) även en särskild tabell för redovisning av de olyckshändelser som lett till döden, se tabellen nedan. I databasen finns denna information endast för komplett registrerade län. Observera att tabellen över olyckshändelser är identisk i formulär 31 och 32, vars dödsorsaker i övrigt skiljer sig något åt. Under tiden 1774–1830 (formulär 20–40) utgör tabellen en specifikation till ”Olyckshändelser” i dödsorsakstabellen, med ett antal förtryckta olyckshändelser samt tomma rader. I formulär 51–53 utgör tabellen den enda redovisningen

av olyckor. I tabellen fanns tomma rader, där prästen uppmanades att införa antalet döda "[...] af *andra* inträffande *Olyckshändelser* [...]".

Förtryckta olyckshändelser i formulär 20-53 (1774–1859)

Formulär 20 1774–1801	Formulär 31-32 1802–1820	Formulär 40 1821–1830	Formulär 51-53 1831–1859 (K)
Qväfde af Ammor eller Mödrar	Qväfvde af Mödrar och Ammor	Qväfde af Mödrar och Ammor	Drunknade
Barnamord	Mördade Barn	Mördade Barn	Ihjälslagne af åskan
Mördade äldre personer	Mördade Äldre	Mördade Äldre	Ihjälösade
Döde af hunger och otienlig spis	Själfmördare	Själfmördare	Ihjälfrusne
Drunknade på öppen Siö	Dömde och Aflifvade	Dömde och Aflifvade	Ihjälsvultne
Drunknade i Brunnar, Källor m m	Döde af egen eller andras Våde	Slagne af Åskan	Krossade af fall och utvärtes skador
Omkomne under isen	Slagne af Åskan	Drunknade	Qväfde af Mödrar och Ammor
Frusne till döds i Snö och urväder	Drunknade	Ihjälösade	Barna-mord
Omkomne af os	Ihjälösade	Ihjälfrusne	Andra Mord
Sielfmördare	Ihjälfallne	Ihjälsvultne	Sjelf-Mördare Giffta
Af våda skadat sig sielfva til döds	Ihjälsvultne	Döde af Förblödning	Sjelf-Mördare Ogiffta
Vädelligen dödade af andra	Ihjälfrusne	Krossade af fall och utvärtes skador	Dömde och Aflifvade Giffta
Slagne af åskan	Krossade	Döde af starka drycker	Dömde och Aflifvade Ogiffta
Krossade af träd i skogen	Döde af okänd Händelse	Döde af okänd händelse	Döde af starka drycker
Krossade i Grufvor	Döde af starka Drycker		af Galna djurs bett
Fundne döde på marken			Ihjälstångade

Jämförelse mellan dödsorsaker i formulärupplagorna 1802–1820

Tillsvidare, före en planerad uppdatering av formulärupplagen 1802–1820, finns svårigheter att studera vissa dödsorsaker under denna tid, framför allt då fr.o.m. 1811, då en ny upplaga (formnr 32) togs i bruk, och man inte med säkerhet vet att denna upplaga genast slog igenom i alla församlingar. Det finns indikationer på att 1802 års upplaga (formnr 31) fortfarande användes på en del håll efter 1810.

För att underlätta en jämförelse av dödsorsaker i de två formulärupplagorna 31 (1802-1810) och 32 (1811–1820), har de båda listorna nedan ställts upp tillsammans på följande sätt: 1811 års lista, som i källan är ordnad i bokstavsordning och numrerad 1–33, står som i källan. Varje dödsorsak från 1802 års lista har inplacerats mitt för motsvarande eller närbesläktad dödsorsak i 1811 års lista. Efter 1802 års dödsorsaker står inom parentes deras ordningsnummer. (Dessa nummer fanns endast utskrivna i den variant av upplagan som fanns i bruk i samband med upplageskiftet 1811.) När en dödsorsak i ena listan inte haft någon direkt motsvarighet i den andra, har där satts en streckrad. Delvis likalydande dödsorsaker i de båda upplagorna har så långt möjligt placerats nära intill varandra och/eller har försetts med en hänvisning.

Av sammanställningen nedan framgår att många dödsorsaker var helt eller i det närmaste identiska, och att man genom kombination av näraliggande dödsorsaker ofta kan komma tillrätta med skillnaderna.

Formulär 31 (1802 års upplaga) Formulär 32 (1811 års upplaga)

Formulär 31 (1802 års upplaga)	Formulär 32 (1811 års upplaga)
Barnsbörd (1)	1 Barnsbörd, Missfall
Benbrott, Krossning, Friska Sår (2)	2 Benbrott, Krossning, Ledvridning
Blodflöd (4)	-----
Blodhostning, Lungsot, Tvinsot (5)	3 Blodhostning, Blodpinkning, Blodstörtning
Brännsår gamla (3)	4 Brännsår, Kylsår, Färska sår
Bukref, Colik, Förstopning, Magflen (6)	5 Bukref, Magflen eller Colik, Maskar, Förstopning
Bulnader, Rötbölder, Rosen, Kallbrand (7)	6 Bulnader, Rötbölder, Rosen, Kallbrand
Fallandesot, Convulsioner (9)	7 Convulsioner, Hjertsprång hos barn, Fallandesot
Dragsjuka (8)	8 Dragsjuka
Risen eller Engelska Sjukan (24)	9 Engelsk Sjukan eller Risen, Hufvud-Vattensot hos Barn
Febrar af alla slag (10)	10 Febrar af hetsigt och rötagtigt slag, Skarlakansfeber, Frisel
Skarlakans Feber (26)	--- [se ovan]
Frosse, Älta med eller utan Vattensvulnad (11)	11 Frossa, Älta med eller utan Vattensiktighet
Gickt, Led- och Torrvärk (12)	12 Gickt eller Podager, Led- och Torrvärk eller Rheumatisme
Halsfluss och Strypsjukan (13)	13 Halsfluss, Strypsjukan hos Barn
Hjertsprång hos Barn, Tandsprickning, Magref, Maskar (14)	-----
Håll och Styng, Bröstfeber (15)	14 Håll och Styng eller Pleuresie, Bröstfeber eller Peripneumonie
Inspärradt Bräck (16)	15 Inspärradt Bräck
Kikhosta (17)	16 Kikhosta
Koppor (18)	17 Koppor
Kräfta (19)	18 Kräfta
----[se Vattensot...(33)]	19 Lefversjukan, Gulsot
----[se Blodhostning...(5)]	20 Lungsot, Tvinsot
Magtorsk, Hård Mage, Trånsjukan hos Barn (20)	21 Magtorsk, Magsvulnad, Trånsjukan hos Barn
Mässling (21)	22 Mässling
Oangifven Sjukdom (22)	23 Oangifven Sjukdom
Olyckshändelser (23)	24 Olyckshändelser
Spetälska (29)	25 Skabb, Ondskorf, Spetälska
Skörbjugg (27)	26 Skörbjugg, Vattenkräfta eller Likmask
Vatten-Kräfta eller Likmask (32)	--- [se ovan]
Slag, Stickfluss, Brådöd (28)	27 Slag, Stickfluss, Brådöd
Stenplåga och Vattenstämma (30)	28 Stenplåga, Vattenstämma
Rödsot, Diarrhé eller Utsot (25)	29 Utsot eller Diarree, Rödsot
Vattenskräck af rasande Djurs Bett (31)	30 Vattenskräck af rasande Djurs bett, eller Hydrophobie
Vattensot, Andtäppa, Gulsot (33)	31 Vattensot allmän, Buk- Bröst-Vattensot, Andtäppa
Venerisk sjukdom (34)	32 Venerisk sjukdom, Norsk Radesyge
Ålderdoms Bräcklighet (35)	33 Ålderdoms Bräcklighet

Innehåll i Summariskt formulär 1749–1773

För perioden motsvarande den första upplagan av Tabellverkets formulär, d.v.s. 1749–1773, finns också det Summariska formuläret omfattande två s.k. ”Summariska Tabeller”. Dessa innehåller en rad för varje år under perioden, där sammanfattande statistik över en församlings befolkningssammansättning respektive demografiska händelser kunde föras in. Se ”Originalformulär”, sista sidan i Folkmängd (100) respektive Mortaliet (10).

Följande innehåll finns i det Summariska formulärets två tabeller.

Befolkning:	Folkmängden efter kön;
	Efter kön och civilstånd (gifta, änka/änkling, ogifta >15 år, barn
	Efter stånd (40 kategorier).
Födda:	Antal födda efter kön och totalt.
	Dödfödda.
	Tvillingar.
	Oäkta barn.
Döda:	Antal döda efter kön och totalt;
	Efter ålder (90 år);
	Efter civilstånd (gifta, ungdom och ogifta, barn
	Dödfödda.
Äktenskap:	Antal ingångna respektive genom döden upplösta äktenskap.
Omständigheter:	Antal hushåll, kaffehus, källare, gästgiverier och krogar.

Variablerna är således desamma som i de ordinära Folkmängds- och Mortalitetsformulären för den berörda tidsperioden. Däremot är indelningarna inte alltid desamma vad gäller den exakta utformningen i de olika formulärtyperna, eftersom det Summariska formuläret oftast innehåller summeringar av könsfördelade data i de ordinära formulären. Identisk information i de olika formulärtyperna finns endast i följande variabler:

- Folkmängden i sin helhet efter kön.
- Folkmängden efter kön och civilstånd (4 kategorier).
- Summa antal döda respektive döda efter kön.
- Antalet tvillingfödslar.

Som tidigare nämnts, har uppgifter från Summariska formulär inregistrerats när ordinära formulär saknats. Samma registreringsformulär användes, men till följd av nämnda avvikelser i innehållet blev inregistreringen inte helt konsekvent utförd. Summavärden från fördelningarna kan ha införts i fälten för något av könen, när de registrerats. Den inregistrerade information i sin helhet kan åskådliggöras, t.ex. med visualiseringsredskapet på nätet (se DDB:s hemsida), men uttag ur databasen bör göras huvudsakligen avseende de identiska uppgifterna till dess att DDB hunnit åtgärda nämnda avvikelser mellan källa och registreringsunderlag i databasen.

Litteraturguide till den svenska befolkningsstatistikens historia

Det har skrivits mycket genom åren som på olika sätt knyter an till den svenska befolkningsstatistikens historia. Följande sammanställning förtecknar ett begränsat urval av de källor och referenser som finns att tillgå. I syfte att förbättra överskådligheten har de olika verken inordnats efter följande schema:

Officiella handlingar

Handböcker
Förordningar
Instruktioner

Tryckta källor

Kungl. Vetenskaps-Akademiens Handlingar
Tryckta källor: Tabellverkstiden
Tryckta källor: Statistiska Centralbyråns tid

Referenser

Sverige, allmänt
Statistisk Tidskrift
Statsvetenskaplig Tidskrift
Internationellt

Arkivhandlingar

Riksarkivet - Kgl. Maj:ts arkiv
Riksarkivet - Tabellkommissionens arkiv

Officiella handlingar

Handböcker

1700-talets svenska präster hade inte mycket litteratur att tillgå för att förbättra sin kunskap och färdighet när det gällde att lämna korrekta uppgifter i tabellverksformulären. Visserligen fanns det tryckta instruktioner på själva formulären men några handböcker utöver det fanns inte. En av prästernas största svårigheter var att ge en korrekt dödsorsak. På detta område fanns det en del tryckta alster som prästen kunde ta del av för att lära sig mer om sjukdomar och sjuklighet. Vi ska komma ihåg att prästen i praktiken ofta fick bistå i medicinala göromål, varför han förmodligen hade fler skäl att ta till sig den information som gick att komma över.

Haartman, Joh. Hohson (1963 [1765]). M.G.S. Tydelig Underrättelse, Om de Mäst Gångbara Sjukdomars Kännande och Motande, Genom Lätta och Enfalliga Hus-Medel; Samt et litet Res- och Hus-Apothek; Dem til tjenst som ej hafwa tilfälle at rådfråga Läkare, Med åtskilliga förbättringar och tilökningar. Andra upplagan. Uppsala.

Rosén von Rosenstein, N. (1990 [1764]). Underrättelser om Barnsjukdomar och deras Bote-Medel: Tilförne styckewis utgifne uti de små Almanachorna, nu samlade, tilökte och förbättrade. Facsimile in Jägervall, M. (1990). Nils Rosén von Rosenstein och hans lärobok i pediatrik. Lund.

Rydén, A. J. (1846). Sveriges kyrkolag af år 1686; jemte ännu gällande stadganden, genom hvilka den blifvit ändrad eller tillökt. Jönköping.

Wåhlin, Christian (1807). Handbok uti Svenska Kyrko Lagfarenheten, innefattande sammandrag af alder och nyare Kongelige Författningar samt andre stadgar om prediko embetets förvaltning; til vägledning för unge prästmän. Lund.

Förordningar

Beskow, Wilhelm (1894). *Kyrkobokföringen och därmed sammanhängande stadganden*. Stockholm: Ivar Hæggström.

Instruktioner

Kongl. Tabell-Commissionens Cirkulär af d. 31 October 1810, Innehållande Föreskrifter och Förklaringar angående Tabell-Formulärerne. Strengnäs: Albrect Julius Segerstedt 1810 (tryckt)

Tryckta källor

Kungl. Vetenskaps-Academiens Handlingar

1744 (V)

(4) Elvius, Pehr. *Förteckning uppå Barnens årliga antal som äro födde uti U.... Stad under de sist förflutne 50 åren. Jemte anledning til anmärkningar deröfver*, 293-300.

1754 (XV)

Wargentín, Pehr. *Anmärkningar Om nyttan af årliga Förteckningar på födda och döda i et land*, 161-72.

(4) Wargentín, Pehr. *Anmärkningar Om nyttan af årliga Förteckningar på födda och döda i et land*, 241-54.

1755 (XVI)

Wargentín, Pehr. *Fortsättning af Anmärkningarna om Nyttan af årliga Förteckningar på födda och döda i et land*, 1-15.

Wargentín, Pehr. *Anmärkningar Om nyttan af årliga Förteckningar på födda och döda i et land, Fjärde stycket*, 81-96.

Wargentín, Pehr. *Anmärkningär Om nyttan af årliga Förtekningar på födda och döda i et land*, Femte stycket, 161-70.

Wargentín, Pehr. *Anmärkningär Om nyttan af årliga Förtekningar på födda och döda i et land*, Sjette stycket, 241-53.

1758 (XIX)

Runeberg, Ephraim Otto. *Beskrifning öfver Lajhela Socken i Österbotten*, 108-62.

1759 (XX)

Runeberg, Ephraim Otto. *Försök Til en Politisk Värdering på Land och Folk, i anledning af Laihela Socken*, 187-98.

1764 (XXV)

Runeberg, Edvard Fredric. *Om Svea rikets Folk-nummer och Naturliga Styrka*, 81-115.

1765 (XXVI)

Runeberg, Edvard Fredric. *Fortsättning af K. Tabell-Commissionens Anmärkningär Om Svenska Folkhopens fördelning, i anseende til ålder och kön*, 274-89.

1766 (XXVII)

Wargentín, Pehr. *Mortaliteten i Sverige, i anledning af Tabell-Verket*, 1-25.

1767 (XXVIII)

Runeberg, Edvard Fredric. *Fortsättning af Kongl. Tabell-Commissionens Anmärkningär Om Svenska Folkhopens Politiska fördelning eller skillnader i anseende til stånden*, 209-44.

(4) Wargentín, Pehr. *Uti hvilka Månader flera Människor årligen födas och dö i Sverige*, 249-58.

1769 (XXX)

Wargentín, Pehr. *Om Stockholms Stads tilväxt i Folkrikhet, ifrån år 1721, til och med 1766*, 3-12.

1770 (XXXI)

Runeberg, Eduard Fredric. *Fortsättning Af Kongl. Tabell-Commissionens Oeconimiska Anmärkningär, och särdeles om Landtbruket, samt den därvid arbetande Folkhopen*, 130-51.

1774 (XXXV)

Wargentín, Pehr. *Om Carlstads Stifts tilväxt i Folkriket, sedan år 1721*, 258-65.

1780 (I)

Wargentín, Pehr. *Undersökning om Folk-Utflyttningen, så väl utur hela Riket, som utur hvar Höfdingedöme särskilt, i anledning af Tabell-verket för åren 1750, til och med 1773*, 243-65.

1782 (III)

Wargentín, Pehr. *Folkmängden uti hela Riket och uti hvar Höfdingedöme, tillika med Hushållens antal i Städerna och på Landet, sådane som de af Tabell-verket befunnits, åren 1751 och 1772, med korrta anmärkningar*, 236-44.

1799 (XX)

Nicander, Henric. *Om Tabell-Värkets Tillstånd i Sverige och Finland ifrån 1772 till och med 1795. I:a Afhandl. Angående årliga Förhållandet imellan Födde och Döde*, 152-62 (+tab.).

Nicander, Henric. *Om Tabell-Värkets Tillstånd i Sverige och Finland ifrån 1772 till och med 1795. 2:dra Afhandl. Angående Folk-Numern*, 239-56 (+tab.).

Tryckta källor: Tabellverkstiden

Handlingar angående Tabell-verket. Stockholm: A. Gadelius 1818.

Kryger, Johan Fredric (1758). *Tal om Folkbristens Orsaker, Verkan och Hjelp; Hållit för Kongl. Vetenskaps-Academien vid præsidiu nedläggande den 10 Maji, år 1758*. Stockholm: Lars Salvius.

Runeberg, Edvard Fredric (1778). *Tal, om nyttan och angelägenheten af Hushålls-kunskapens bringande til en Vetenskap; hållit för Kongl. Vetenskaps-Academien, vid præsidiu nedläggande, den 5 Aug. 1778*. Stockholm: Johan Georg Lange.

Säf, Matthias. *Wissa Wetenskapers Nödvändighet För Tabell-Wärket*. Uppsala: Kongl. Acad. Boktr. 1754.

Till ÖfverStåthållaren, om upgifter till Tabell-Commissionen, rörande i hufwudstaden bosatte personer af främmande religionslära. (Till Landshöfdingarne i Göteborgs och Bohus-, i Östergöthlands-, samt i Blekinge Län: om enahanda föreskrift i anseende på städerna Göteborg, Norrköping och Carlsrona). Stockholm den 19 Januarii 1825. *Swensk Författnings-Samling. Första Årgången, 1825* (1825). Stockholm: Kongl. Tryckeriet, 15-16

Wargentín, Pehr (1815). *Afhandling om Menniskans lifstid, meed åtföljande Tabell, som wisar den medelmåttiga Lefnadslängd, hwartill Menniskorna i allmänhet gemenligen hinna öfwer wissa framlefda år. Gagnelig wid Lifstids-Räntors, Förpantningars och Donationers upprättande*. Stockholm: Fr. Cederborgh.

Wargentín, Pehr (1903). Självbiografiska anteckningar. *Historisk Tidskrift* (23): 155-71.

Wargentín, Pehr (1930). *Mortality in Sweden according to the "Tabell-Verket" (General Register Office)*. Stockholm: Thule Life Insurance Company.

Tryckta källor: Statistiska Centralbyråns tid

Underdånigt betänkande och förslag rörande inrättandet af ett Statistiskt Embetsverk, afgifvet den 18 juni 1856 af den dertill i nåder förordnade komité. Stockholm: Hörbergiska 1856.

Wicksell, Sven (1922). Bilaga till statistiksakkunnigas betänkande. Redogörelse för huvuddragen av den officiella statistikens utveckling och nuvarande organisation i Sverige jämte kort översikt av dess organisation i vissa främmande länder samt i internationellt hänseende. *Statens Offentliga Utredningar* 1922:50. Stockholm: Finansdepartementet.

Referenser

SVERIGE, ALLMÄNT

Arosenius, E. (1928). *Bidrag till det svenska Tabellverkets historia*. Stockholm, P. A. Norstedt & söner.

Cederberg, A. R. (1919). *Pehr Wargentín als statistiker. Untersuchungen in der Geschichte der Bevölkerungsstatistik während der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts*. Helsinki: Suomalaisen Tiedeakatemia Kustantama. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae*, B IV:4.

Friberg, Nils (1974). *Tabellverket och de fullständiga mantallängderna från 1700-talet*. Stockholm: Kulturgeografiska Institutionen, Stockholms Universitet.

Fritzell, Yngve (1951). Det svenska tabellverket. *Svenska Kalendern 1951. En årsbok för alla* 46. Uppsala: Almqvist & Wiksell, 239-52.

Fritzell, Yngve (1973). Yrkesfördelningen 1840-1855 enligt Tabellverket jämfört med andra källor. *Statistisk Tidskrift*, 11(5): 358-95.

Fritzell, Yngve (1976). Yrkesfördelningen 1825-1835 enligt Tabellverket och andra källor. *Statistisk Tidskrift*, 14(3): 181-229.

Fritzell, Yngve (1980). Yrkesfördelningen 1805-1820 enligt Tabellverket och andra källor jämte sammandrag intill 1855. *Statistisk Tidskrift*, 18(1): 5-69.

Fritzell, Yngve (1983). Yrkesfördelningen 1753-1805 enligt Tabellverket: de särskilda städerna. *Statistisk Tidskrift*, 21(4): 279-325.

Gahn, Hans (1915). *Moralstatistiska uppgifter i Frihetstidens Tabellverk. En demografisk studie*. Uppsala: K. W. Appelbergs.

- Grönlund, Otto (1946). *Pehr Wargentin och den svenska befolkningsstatistiken under 1700-talet*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söner.
- Hennel, Lennart. Demografi som styrmedel. Om det svenska Tabellverkets första tid (1996). *Arv och Anor. Årsbok för Riksarkivet och Landsarkiven 1996*. Stockholm: Riksarkivet, 119-36.
- Hjelt, August (1899). *De första officiella relationerna om svenska tabellverket åren 1749-1757. Några bidrag till den svensk-finska befolkningsstatistikens historia*. Helsingfors.
- Hjelt, August (1900). *Det svenska tabellverkets uppkomst, organisation och tidigare verksamhet. Några minnesblad ur den svensk-finska befolkningsstatistikens historia*. Helsingfors: Backmans.
- Hofsten, Erland (1970). The availability of historical data about the Swedish population. *Statistical Review* 8(1): 19-26.
- Hofsten Erland (1986). *Svensk befolkningshistoria. Några grunddrag i utvecklingen från 1750*. Kristianstad: Rabèn & Sjögren.
- Hofsten, Erland och Lundström, Hans (1976). *Swedish Population History. Main Trends from 1750 to 1970*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Johannisson, Karin (1988). *Det mätbara samhället. Statistik och samhällsdröm i 1700-talets Europa*. Stockholm: Norstedts.
- Kock, Karin (1959). *Statistiska Centralbyrån 100 år. Minnesskrift med anledning av Tabellkommissionens omvandling år 1858 till ett allmänt statistiskt ämbetsverk*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Minnesskrift med anledning av den svenska befolkningsstatistikens 200-åriga bestånd* (1949). Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Sidenbladh, Elis (1908). Sällsamma händelser i Sverige med Finland åren 1749-1801 och i Sverige åren 1821-1859 ur uppgifter af prästerskapet. *Statistisk Tidskrift* 1908 (häfte 147): 1-163.
- Sundbärg, Gustav (1970). *Bevölkerungsstatistik Schwedens 1750-1900*. Urval nummer 3. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Söderman, Siri (1954). Förteckning över tabellverkets sockentabeller för Hallands län 1749-1859. *Statistisk Tidskrift*, 3(5): 250-61.
- Wannerdt, Arvid (1982). *Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler*. Stockholm: Riksskatteverket.

STATISTISK TIDSKRIFT

VOL. 1 (häfte 1-7). Stockholm 1862.

Berg, F. T. Till Statistiska embetsverkets historia och organisation, 1-15.

Berg, F. T. Till Statistiska embetsverkets historia och organisation, 57-119.

Berg, F. T. Till Statistiska embetsverkets historia och organisation, 153-75.

VOL. 2 (häfte 8-14). Stockholm 1865.

Berg, F. T. Till Statistiska embetsverkets historia och organisation, 113-44.

1875 (häfte 41-43). Stockholm 1875

Siljeström, P. A. Om mord och självmord i Sverige under tidsskiftet 1750-1870, 145-70.

1901 (häfte 122-124). Stockholm 1901

Sundbärg, Gustav. Rikets folkmängd åren 1750-1899, fördelad åldersvis efter civilstånd, 118-85.

1903 (häfte 128-130). Stockholm 1903

Sundbärg, Gustav. Rikets folkmängd åren 1750-1900, fördelad efter ålder och kön, 136-221.

1905 (häfte 134-136). Stockholm 1905

Sundbärg, Gustav. Döde efter kön, ålder och civilstånd i Sverige åren 1751-1900 samt Medelfolkmängd efter kön och ålder under femårsperioderna för samma tid, 107-62.

1906 (häfte 137-139). Stockholm 1906

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. I. Proportionen mellan könen inom större åldersgrupper af folkmängden, 172-76.

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. II. Rikets folkmängd åren 1750-1900, fördelad åldersvis efter civilstånd, 177-318.

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. III. Folkmängden åldersvis efter civilstånd åren 1891-1899, 319-33.

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. IV. Folkmängden efter hufvudgrupper af yrken, åren 1891-1899, 334-37.

1907 (häfte 140-142). Stockholm 1907

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. V. Giftermålsfrekvensen, 181-242.

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. VI. Födelsefrekvensen, 243-82.

1908 (häfte 143-145). Stockholm 1908

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. VII. Folkmängden i åldrarna 0/1 år, 1/3 år och 3/5 år. Tillägg till häftet 129, 177-85.

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. VIII. Medelfolkmängden efter ålder och kön, för beräkning af dödstalen, 186-230.

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. IX. Döde efter kön, ålder och familjeställning. Tillägg till häftet 135, 231-42.

1909 (häfte 148-150). Stockholm 1909

Sundbärg, Gustav. Fortsatta bidrag till en svensk befolkningsstatistik för åren 1750-1900. X. Dödstalen efter ålder och kön, 177-287.

STATSVETENSKAPLIG TIDSKRIFT

1917 (20)

Wicksell, S. D. Exakta dödlighetstabeller, 238-61.

1937 (40)

Arosenius, E. Reformförsök i fråga om den svenska statistikens organisation under tiden 1809-1858, 131-52.

INTERNATIONELLA REFERENSER

The History of Statistics. Their Development and Progress in Many Countries (1970 [1918]). Ed. J. Koren. New York: Burt Franklin.

Lundell, Oscar (1913). *Bidrag till den finska befolkningsstatistikens historia*. Helsingfors: Kejserliga Alexanders-universitetet.

Pearson, Karl (1978). *The History of the Statistics in the 17th and 18th Centuries Against the Changing Background of Intellectual, Scientific and Religious Thought. Lectures given at University College London during the academic sessions 1921-1933* (ed. E. S. Pearson). London: Charles Griffin & Company Limited.

Pitkänen, Kari (1977). The reliability of the registration of births and deaths in Finland in the eighteenth and nineteenth centuries: some examples. *The Scandinavian Economic History Review*, 25(2): 138-59.

Westergaard, Harald (1969 [1932]). *Contributions to the History of Statistics*. New York: August M. Kelley.

Arkivhandlingar

KGL. MAJ:TS ARKIV - RIKSARKIVET

Allmänna verks m.fl. skrivelser till Kungl. Maj:t.
Tabellkommissionen till Kgl. Maj:t 1761-1840.

TABELLKOMMISSIONENS ARKIV - RIKSARKIVET

ARKIV 27 Vissa förteckningar över födda och döda inom Sverige 1721-36

ARKIV 28

A:I Protokoll 1802-1824
A:II Protokoll 1825-1845
A:III Protokoll 1846-1858

BI:1 Ämbetsarkiv. Avgående skrivelser 1763-1809.

BI:2 Avgående skrivelser 1810-1824.

BI:3 Avgående skrivelser 1825-1830

BI:4 Avgående skrivelser 1831-1835

BI:5 Avgående skrivelser 1836-1840

BI:6 Avgående skrivelser 1841-1845

BI:7 Avgående skrivelser 1846-50

BI:8 Avgående skrivelser 1851-1858

BIIa:2 Rikstabeller 1786-1795

Tabeller över födda och döda i olika sjukdomar efter län.

BIIa:3 Rikstabeller 1796-1805

Tabeller över födda och döda i olika sjukdomar efter län.

BIIa:4 Rikstabeller 1806-1815

Tabeller över födda och döda i olika sjukdomar efter län.

BIIb:2 Koncept. Förslag till ändring i rikets administrativa indelning

BIIIb:1 Wargentins beräkningar

EI:1 Inkommande handlingar, Kungl. Brev 1748-1824

EI:2 Inkommande handlingar. Kungliga brev 1825-1844 (5:9-10)

EI:3 Inkommande handlingar. Kungliga brev 1849-1858

EII:1 Handlingar före år 1792

EII:2 Skrivelser från myndigheter 1792-1796

EII:3 Inkomna handlingar 1797-1803

EII:4 Inkommande handlingar 1804-1806
EII:5 Inkommande handlingar 1807-1812
EII:6 Inkommande handlingar 1813-1819
EII:7 Inkommande handlingar 1820-1824
EII:8 Inkommande handlingar 1825-1830
EII:9 Inkommande handlingar 1831-1835
EII:10 Inkommande handlingar 1836-1840
EII:11 Inkommande handlingar 1841-1845
EII:12 Inkommande handlingar 1846-1850
EII:13 Inkommande handlingar 1851-1855
EVIII:2 Formulär för tabellverket och statistiska Centralbyråns äldre befolkningsstatistik

G. Diverse folkmängdstabeller och sammandrag 1749-1856

GI:1 Diverse koncept och tabeller rörande befolkningsrörelsen under skilda tider

GII:1 Inkomna skrivelser. Manuskript. Anteckningar om ledamöter.